

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Solymosi Ádám kamarai jogtanácsos által képviselt felperes neve (felperes címe) felperesnek az **O. Ügyvédi Iroda** (fél címe 1., ügyintéző: dr. Mucsányi Zoltán ügyvéd) által képviselt **H. C. Magyarországi Fióktelepe (alperes címe.)** alperes ellen kötbér megfizetése és járulékai iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2020. január 21-én kelt 9.G.43.027/2016/136. számú ítélete ellen a felperes és az alperes részéről benyújtott fellebbezések folytán - nyilvános fellebbezési tárgyaláson - meghozta a következő

ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben - a perköltségre is kiterjedően - megváltoztatja, a felperes marasztalásának tőke összegét 250.645.103 (kétszázötvenmillió-hatszáznegyvenötezer-százhárom) forint + áfa összegre leszállítja, azzal, hogy a felperes a kifizetés napjáig köteles a 2013. június 30-ig meghatározott mértékű kamat megfizetésére; az elsőfokú perköltség összegét 69.098.800 (hatvankilencmillió-kilencvennyolcezer-nyolcszáz) forintra felemeli, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy az alperesnek 15 napon belül fizessen meg 10.000.000 (tízmillió) forint másodfokú perköltséget.

Megállapítja, hogy a felek személyenként 2.500.000 (kétfélmillió-ötszázézer) forint fellebbezési illeték visszatérítését kérhetik az állami adóhatóságtól.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

Indokolás

- [1] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás lényege szerint, a számú főút ...-... elkerülő szakasza megépítésére 2004-ben felperes jogelődje készített ajánlatkérési dokumentációt, meghatározva az ajánlatadás szempontjait, szerződési feltételeket, műszaki előírásokat, mennyiségi kimutatásokat és műszaki terveket érintően. A megkötendő szerződés módosítására akkor kerülhetett sor, ha a szerződéskötés után beállt körülmény folytán valamelyik fél jogos érdeke sérült volna.

A 2003. decemberben készült kiviteli tenderterv a földmű tervezéssel és földmunkával kapcsolatban előírta, hogy a földmű építéskor megkívánt tömörség pontosan, számszerűleg milyen legyen. A versenytárgyalási eljárás konzultációja 2005. március 2-án zajlott, a lebonyolító adott tájékoztatást a régészeti munkákról, a ... részvételével kötendő háromoldalú szerződésről és költségvonzatáról is. A konzultáción résztvevők kérdéseket tehettek fel az esetleges terv és költségvetési eltérésekről. Arra a kérdésre, hogy a padka töltése készülhet-e bevágásból kikerült földanyagból, az volt a lebonyolító válasza, hogy igen, ha a minősége megfelelően dokumentált. Ezen túl a padkatömörséggel és teherbíró képességgel kapcsolatban kérdés nem volt. Az ajánlatkérési dokumentáció szerint a rendelkezésre bocsátott terveken felüli kiviteli terveket, műszaki előírásokban előírt terveket a

vállalkozónak kellett elkészítenie, és azokat csak akkor lehetett felhasználni, ha azokat a megrendelő előzetesen jóváhagyta. Az erre irányadó eljárási rendről is rendelkezett az ajánlatkérési dokumentáció. A szerződéskötésre vonatkozó tájékoztató tartalmazta, hogy ha műszaki szükségességből a jóváhagyott kiviteli tervek módosítani kell, akkor erről a vállalkozó azonnal értesítést kell, hogy küldjön a megrendelőnek jóváhagyásra benyújtva a terveket. A beépítendő anyagokat, mintavételi tervet, a technológiákat a vállalkozó szintén köteles volt a megrendelővel előzetesen jóváhagyatni, azokat jóváhagyás nélkül meg sem kezdhette. A vállalkozó kötelezettsége volt, hogy a szerződéskötést követően megállapított határidőben a mintavételi és minősítési tervet, technológiai utasításokat, technológiai gyártási utasításokat a jóváhagyás érdekében a megrendelőnek átadja.

Alperes egy konzorcium vezetőjeként, mint nyertes ajánlattevő 2005. augusztus 17-én kötötte meg felperesi jogelőddel az építési szerződést a számú főút elkerülő szakasza megépítésére. A vállalkozói díj 8.297.665.872 forint + áfa, összesen 10.372.082.340 forint volt. Tételes elszámolás mellett rögzített egységgel, a kivitelező havi részszámlák benyújtására volt jogosult. A 2005. szeptember 1-ei munkakezdési időponttal számolva a teljesítés határideje 2007. június 30-a volt. Alperes mellékkötelezettséget vállalt arra az esetre, ha a határidőt nem teljesíti. A késedelmi kötbér alapja a teljes bruttó vállalkozási díj volt, annak mértékét a késedelem minden napjára a díj 0,5 %-ával lehetett elszámolni. A késedelemnek a vállalt határidő és a teljesítésigazolás kelte közti időtartamot tekintették. A kötbér felső határa a vállalkozói díj 20 %-a volt.

Az építési szerződés elválaszthatatlan részét képezte az ajánlati felhívás, az ajánlatkérési dokumentáció, a kérdésekre adott ajánlatkérői válaszok és a nyertes ajánlat.

A kivitelezés projektmenedzsere 2005. szeptember 13-án tájékoztatta a ... Rt.-t, hogy a ... térségében levő DN 400-as vezeték áttervezése folyamatban volt, a bonyolító gazdasági társaság adhatta ki az üzemviteli engedélyt a szükséges tervek átadásával. A kivitelező humuszos és földmű építési munkálatokat végzett a nyomvonalon, kérte a vezetékek keresztezésénél a szükséges védelem megoldását. Az engedélyek rendelkezésre állását feltételezve, 2006. május hónapban tervezte a kivitelező elvégezni a kiváltási munkákat. A ... Rt. 2005. október 13-án tudatta a kivitelező konzorcium tagjaival, hogy a megküldött helyszínrajzból megállapíthatóan, az útépítéshez szükséges földanyag szállítási útvonala több helyen keresztezte a gázvezeték. A gázvezetékek védőcsöves védelemmel rendelkeztek. Miután a tervezett út nyomvonalát is használni kívánták, amíg a gázvezeték kiváltása és előre kötése nem történhetett meg, a vezetéket a keresztezési helyeken kellett volna ideiglenes védelemmel ellátni. Ehhez a vezeték fölé méretezett vasalt beton-, teherelosztó lemezeket kellett volna betervezni, és biztosítani kellett volna a szükséges szakfelügyeletet. A kiváltási munkák előre kötése időpontját az országos leállási terv szerint kellett figyelembe venni.

A 2006. január 11-i jegyzőkönyv szerint az építővel közölték a minősítési kooperációs tárgyaláson a földmű felső 0,5 méteres rétegére vonatkozó műszaki előírások pontosítását. Az indokolás szerint ez nem volt teljesen egyértelmű az ajánlati kiírás, és a tervekben szereplő minta keresztmetszvények szerint. A műszaki ellenőr előírta azokat az értékeket, melyeket teljesíteni kellett.

A kivitelező 2006. május 12-én rendelte meg a gázszállító vezeték haszoncsöveinek DN 400-as és DL 600-as csőanyagát. A vállalatok közti szóbeli megállapodásra utalással kérte figyelembe venni, hogy a vállalkozói szerződés megkötés feltétele volt a beruházó, a közmű tulajdonos, a Mérnök (műszaki ellenőr), és az alperes közti megállapodás megkötése.

2007. március 6-án a szerződő felek képviselői megállapodtak a Zrt.-vel az útépítési munkák megvalósításához kapcsolódó gázelosztó vezetékeken végzendő akadálymentesítési feladatokkal összefüggő együttműködésről. Az együttműködési szerződés a 2005. augusztus 17-i építési szerződés teljesítése érdekében tette szükségessé a nyomvonal akadálymentesítését, az érintett vezetékek áthelyezését és védelmét. A gázműkiváltásokra az eredeti ütemtervtől eltérően 2007. július végéig nem került sor. Ugyanakkor a gázközművek kiváltását megelőző hatósági

engedélyeztetések, kisajátítási megállapodások a megrendelő kötelezettségeihez tartoztak. A felek, alperes részéről 2007. július 31-én, felperes részéről szeptember 6-án aláírt megállapodással kinyilvánították, hogy ezen feladatok teljesítése egyik félnek sem felróható okból maradt el. Ismételten utalt alperes arra, hogy már a 2007. januári magyar nyelvű szövege szerinti tájékoztatásával is jelezte a megrendelőnek, hogy a késedelem, amely a gázközművek kiváltása kapcsán fennáll, veszélyezteti a kivitelezési határidő betartását. Alperes 2007. júniusában kezdeményezte a június 30-i határidő módosítását 2007. december 15-re.

A felperes által 2007. szeptember 6-án aláírt megállapodással módosították az építési szerződést, a szolgáltatás teljesítésének határidejét 2007. december 15-re módosították az alperes által javasolt műszaki ütemterv szerint. A vállalkozó kinyilvánította, hogy a módosított határidő és a javasolt műszaki ütemterv betartása feltétele volt, hogy a megrendelő valamennyi vállalt és előírt kötelezettségét határidőre teljesítse.

A 2007. június 21-i kooperációs egyeztetési jegyzőkönyvben rögzítették a felek, hogy a ... vezetékek, illetve ... vezetékek kiváltásával összefüggésben milyen eredményt értek el, a tényleges kiváltás várhatóan mikor valósulhat meg. Kinyilvánították, hogy nem a kivitelező hibájából, hanem a közműkiváltási problémák miatt nem volt tartható az eredeti befejezési határidő. A közműkiváltások rendezése a megrendelő feladata volt. Jelezte alperes azt is, ha a kiváltások tovább húzódnak, vagy a téli időjárás nem teszi lehetővé a kivitelezést, akkor a végleges határidőt újra kell tárgyalni, mely nem lehet korábbi mint 2008. április 30-a.

A szerződő felek 2007. augusztus 14-én közösen állapították meg, hogy az üzemeltető tulajdonában lévő földgázszállító vezetékek és tartozékaik az akkori állapotukban a megjelölt útszakasz megvalósítását akadályozták. A megállapodás szerint a ... Zrt. tulajdonában lévő földgázszállító vezetékek akadálymentesítési és védelembe helyezési feladatairól a felek megállapodtak. Alperes alvállalkozói a díjkövetelésük teljesítése érdekében az építési terület egy részét 2007. augusztus elején elfoglalták. Ezt a magatartást birtokháborításként értékelve alperes birtokvédelmet kért az önkormányzat jegyzőjétől.

A 2007. augusztus 23-i egyeztetésen is megismételte alperes, hogy a területfoglalás akadályozta a kiváltási munkák, illetve az építési munkák végzését, azonnali határozat meghozatalát kérte a birtoksértés megszüntetésére. A birtokvédelemre alapított követeléseitől eltekintett volna az esetben, ha a szabad bejutás biztosított a munkaterületre.

Alperes 2007. augusztus 30-án értesítette a megrendelőt, hogy a padkaépítést a megjelölt szakaszon az egyik oldalon elvégezte, a minősítő mérések elérték a 95 %-os tömörségi értéket. A továbbépített mészkőpadka szintjén az 50-55 NM/m² értéket érték el, a tendertervben elért 75 MN/m² követelménnyel szemben. Arra következtetett, a padka tervezett rétegrendje az anyagok talajmechanikai tulajdonsága miatt nem tette lehetővé a magasabb teherbírási érték elérését, a pályaszerkezet alatt az 50 cm-es fagyvédő réteg építésével volt biztosítható a 75 MN/m² teherbírás. Alperes szerint a padka feltöltésen a 10 cm-es mészkőpadkával ugyanez az érték nem lett volna elérhető, kérte megrendelőjét a terv módosítására, vagy egy teherbírási értékkel összhangba hozható próbaépítéssel igazolható padkaszerkezet elfogadására és építésére.

Alperes 2007. szeptember első felében próbaépítést készített elő, a kívánt teherbírási értéket azonban nem sikerült elérni. A műszaki ellenőr közreműködésével vállalta a kivitelező három szakaszon a próbaépítést.

2007. augusztus elejétől alvállalkozók az építési területet zár alatt tartották, és a munkaterületre bejutást megakadályozták.

A konzorcium másik tagja 2007. szeptember 20-i levéllel jelezte alperes felé, hogy a gátló körülmény egyúttal a befejezési határidő megtartását veszélyezteti, a határidő tarthatatlanná válik.

A Mérnök a 2007. szeptember 27-i nyilatkozatával kifogásolta, hogy a szeptember 5-i kooperációs egyeztetésen rögzítettekkel ellentétben próbaszakaszok a padkán nem épültek szeptember 12-ig, azok a szeptember 19-i kooperációs tárgyalásig sem készültek el. Ugyanakkor a megjelölt

szelvények között engedély nélkül épített nemesített padkát a kivitelező, de ennek teherbírási, tömörségi eredményei nem voltak megfelelőek, a kivitelezés nem hozta a várt eredményt, a padkaépítést leállította, a mérnök egyeztető tárgyalásokat kezdeményezett.

A 2007. október 24-i egyeztetésről emlékeztető készült.

A műszaki ellenőr változatlanul kérte a földpadka építésének ellenőrző mérését, és a beépített anyagok laboreredményeit. A próbaépítés eredménye hiányában a padkaépítés továbbra sem volt végezhető. A kivitelező próbaszakasz padkaépítési munkákat végzett 2007. november 6-a és 8-a között, majd november 12-i bejelentésével megismételte, hogy az előírt követelmény nem volt elérhető. Ennek okait részben a védőréteg fölé beépített terv szerinti töltésanyagra, részben a ... kiváltással összefüggő körülményekre vezette vissza. Közölte, a padka 1/3 részben folyamatos kísérletezés mellett készült el, javasolta a követelmény csökkentését 65 MN/m^2 -re.

A műszaki ellenőr a 2007. november 7-i egyeztetésen elhangzottak szerint előírta az elázott 10 cm vastagságú rész eltávolítását a padkán, és ezután 20 cm vastagságú nemesített padka beépítését 10 km próbaszakaszon.

Alperes 2007. november 16-án közölte, hogy milyen többletköltségek voltak a kivitelezés során, illetve, hogy a munkaterületet csak 2005. szeptember 1-jén vette birtokba, a ... és ... vezetékek által érintett szakaszokra viszont a munkaterület csak 2007. október 5-től állt rendelkezésre. A ... és ... vezetékek keresztezésénél hosszirányú szállításokat nem lehetett végezni, kerülő úton kellett az egyes szakaszokat megközelíteni, bizonyos munkafolyamatokat csak későbbi időpontokban lehetett megvalósítani.

Ezt követően 2007. november 20-án, 28-án történt egyeztetés, majd december 5-én.

A Mérnök továbbra is fenntartotta az általa korábban jelletteket. Rögzítették az egyes munkarészek készültségi fokát, a padkaépítést 80 %-nak tüntették fel. A kontroll labor ellenőrző mérései nem megfelelő eredményt mutattak. Alperes az aszfaltozás, burkolatjel festés, padka építési munkák befejezését a szerződött határidőig vállalta. A koronaélen belüli munkák elkészítését úgy, hogy a forgalomba helyezésnek nem lehetett akadálya. A burkolatjeleket a téli időjárás miatt ideiglenesen oldószeres festéssel kívánta megoldani, a tartós megoldás tavaszi, 5% feletti hőmérséklet mellett lett volna elvégezhető. A padkák tömörségét megfelelőnek tartotta, a teherbíró képesség javítására ugyancsak a tavaszi időjárás mellett lett volna lehetőség.

2007. december 10-én a minősítési dokumentáció az építő részéről átadásra került. A műszaki ellenőr képviselői 2007. december 13-án a kivitelező nélkül tartottak bejárást, hibalistát készítve. A kivitelező a hibalistára akként nyilatkozott 2007. december 17-én, hogy azok csaknem kijavításra kerültek. A hótakaró miatt december 17-én a teljeskörű felülvizsgálatra nem volt lehetőség. A Mérnök a nem megfelelő minőségű padkák javítását a téli időjárás miatt nem javasolta.

A kivitelező a padkák javítására technológiai javaslatot küldött a Mérnöknek 2007. december 18-án. Ezt követően felperes kötbér igényt jelentett be december 18-i nyilatkozatával, utalva a december 15-i határidőre. A műszaki átadás-átvétel meghíúsult. A kötbérkövetelés bejelentésével együtt a hiányok, hibák megszüntetésére hívta fel a vállalkozót.

A kivitelező a kötbérkövetelést visszautasította, hivatkozva arra, az átadás-átvételi eljárás megkezdődött, a korábbi hibalisták figyelmen kívül hagyták a december 17-i állapotban irányadó munkaeredményt, a későbbi tervmódosítások folytán még meg sem rendelt munkák el nem végzését rótták volna fel a terhére.

A mérnök a kivitelező által leadott technológiát 2008. január 3-i nyilatkozatával a megjelölt feltételek mellett hagyta jóvá, többletköltség elszámolását nem tartotta lehetségesnek. A felperes a padkára vonatkozó minősítést sem a teherbírássra, sem a tömörségre nem tartotta megfelelőnek, pályaegyenetlenségeket állapított meg, melyeket selejtes értéket mutató hibajelenségként nevezett meg, így a műszaki átadás-átvételi eljárás meghíúsult. Felhívta a kivitelezőt, hogy megfelelő új átadási időpontra nyilatkozzon, újabb bankgaranciát biztosítson.

Az új befejezési határidőről 2008. január 16-án tartottak a felek egyeztetést. A 75 MN/m²-es előírástól a megrendelő nem tudott eltérni, felszólította a kivitelezőt a javítási technológia benyújtására.

A javítást és a hiányzó munkákat a Mérnök szerint csak a megfelelő időjárási körülmények között volt szabad elvégezni.

A felek rögzítették, hogy a padkára vonatkozó javítási technológia elfogadása után lehet új befejezési határidőt megállapítani, javítások csak megfelelő időjárási körülmények közt végezhetők el.

A kivitelező és a műszaki ellenőr képviselői 2008. január 21-én jegyzőkönyvben nevesítették a hibákat, hátralévő munkákat, padkaépítés kapcsán a teljes építési szakaszra előírták a tender szerinti minőség megtartását, a munkavégzés január 16-i egyeztetéssel összhangban történő végzését.

A kivitelező két szakaszon próbaépítést végzett a padkákra. E szakaszoknál mész és cement adagolással a padkát stabilizálta, a 75 MN/m² teherbírást ezzel az eljárással el lehetett érni. Erre egy plusz ajánlatot kívánt benyújtani.

A 2008. március 10-i nyilatkozatával a műszaki ellenőr az engedélyt a padkastabilizációs javítás megkezdésére megadta.

Az építő 2008. március 19-én rendelte meg alvállalkozójától a kijelölt szakaszokon az aszfalt bedolgozási munkák elvégzését. Ez a 2008. március 31-i padkajavítás befejezése után április 4-ig megtörtént.

A 2008. április 9-i teljesítés igazolás tanúsította a vállalt kötelezettség elvégzését.

Alperes április 15-i teljesítési igazolást adott be az útpadka stabilizáció javítási munkák elvégzéséről.

Felperes kötbérkövetelését fenntartva, az április 25-ig való munka befejezéssel számolva, a műszaki átadás-átvételi eljárást 2008. május 5-re tűzte ki.

A május 6-án megkezdett és 15-én befejezett műszaki átadás-átvételtől készült jegyzőkönyv szerint az átadás-átvételnél mennyiségi, minőségi hiányt már nem állapítottak meg, de a kivitelező fenntartotta, hogy már a 2007. december 4-i értesítésével szerződés szerűen teljesített, a további munkák a megrendelővel folytatott újabb megbeszélései eredményeként voltak még elvégzendők. A felperes rögzítette, hogy a teljesítési határidő elmulasztása a kivitelező terhére róható.

A közlekedési hatóság 2008. május 16-i határozattal engedélyezte a forgalomba helyezést.

A 2008. június 17-i befejezési igazolási jegyzőkönyv jogosította fel a kivitelezőt a végszám benyújtására.

A kötbérmaximum elérésére hivatkozva felperes 2008. augusztus 11-i felszólításával kérte a kivitelezőtől 1.932.644.607 forint kötbér megfizetését. Ezt alperes megtagadta.

- [2] Felperes az 1.932.644.607 forint kötbér és járuléka megfizetésére irányuló keresetét a Fővárosi Bíróság a 2011. december 14-én kelt 9.G.41.437/2008/86. számú részítéletével elutasította.
- [3] A Fővárosi Ítéltábla 2012. május 8-án kelt 10.Gf.40.037/2012/5. számú részítéletével az elsőfokú bíróság részítéletét helybenhagyta.
- [4] Az alperes részben az elvégzett pótmunkákra alapítva, másodlagosan megbízás nélküli ügyvitel szabályai szerinti díjkövetelésként költség megtérítéseként, harmadlagosan az egyéb kötelemfakasztó tények szabályait alkalmazva viszontkeresetet terjesztett elő.
A padkastabilizációs munkák ellenében 83.406.000 forint + áfa vállalkozói díjat követelt, ezzel összefüggésben alvállalkozójának is kifizetett, összesen 40.619.800 forintot. A munkák szükségessége miatt projektirodát is fent kellett tartania, így részben a konzorcium másik tagjának megfizetett összegeket is figyelembe véve ez 38.473.445 forintot jelentett. A ... és a ... vezetékek kiváltása körüli problémák miatt, ezzel is többletköltséget és kárt okozott a megrendelő alperesnek.

A ... vezetékhez kapcsolódó követelés részben finanszírozási, részben tárolási költség, elállási és üzemviteli költség 15.750.000 forint. A közműkiváltások miatti csúszás 1.500.000 forint többletköltséget okozott, bérleti díj és raktározási kapacitás lekötés folytán, ezt tárolási költségként jelölte meg. A leállási és üzemviteli költség címén 26.200.000 forintot jelölt meg. A ... vezetékkel kapcsolatban a finanszírozási többletköltség 2.890.000 forint volt. A ... részére fizetett többletköltség 8.908.879 forint. A 2007. június 30. és 2007. december 17. napja közötti időszakra a projektiroda fenntartási költsége 68.008.382 forint volt. Szállítási többletköltségként 51.920.000 forintot érvényesített, hivatkozva arra, a gázközműveket 2006. április-júniusban ki kellett volna váltani, ennek elmulasztása akadályozta a munkaterület közvetlen megközelítését, ez mintegy 10 km-es többlet útszakasz igénybevételezt jelentette. A többletköltséget Ft/m³/km egységen számolta. A teljesítési véghatáridő elhalasztása miatt további veszteségként, további többletköltség jelentkezett 44.160.000 forint összegben, az eredeti határidő utáni teljesítés alapján kapott ellenérték, illetve az infláció figyelembevételével. Alperes 2.208.000.000 forintot számlázhatott ki, ezt szorozta meg a 2 %-os negyedéves inflációs értékkel, és így számolt 44.160.000 forintot. Vitatta, hogy a 2007. szeptember 6-i szerződésmódosításra irányuló tárgyalások alatt olyan nyilatkozatot adott volna ki, melyből következően e jogáról lemondott volna.

Másodlagosan megbízás nélküli ügyvitel szabályaira hivatkozott.

A padkastabilizációval kapcsolatban a költség részeként a felelősségbiztosítás meghosszabbításából eredő többletköltségét is érvényesítette 32.500 euró összegben, a 2007. augusztus 1. és 2008. március 31. közötti időszakra.

Előadta, a felek a szerződést ráutaló magatartással módosították, megrendelő a megváltoztatott tartalmú teljesítésbe belenyugodott. A műszaki ellenőr 2008. március 10-én kifejezetten utasította az alperest a munka elvégzésére. A módosításnak megfelelő tényleges állapot elfogadásával a szerződés módosult. Felperes maga rendelte meg az eredeti műszaki tartalomtól eltérő padkastabilizációs eljárást. Az alperes az egyéb kötelemfakasztó tények szabályaira alapítottan gazdagodás visszatérítését kérte, azzal, a padkastabilizációs munkák nem képezték az eredeti szerződés részét, arra a szerződés módosítása, utólagos megrendelés alapján került sor. Alperes a megrendelő szerződésszegését, jogosulti késedelmét, kárfelelősségét állította. A közműkiváltás a megrendelő feladata lett volna. Az ütemterv szerinti teljesítés késedelme eredményezett további költségeket. Kárként értékelhető az is, hogy a vállalkozó díját több mint egy évvel később fizette meg. A megrendelő késleltette a kiváltás előfeltételét képező háromoldalú megállapodás aláírását is. 2007. júniusában a megrendelő, jóval a közműkiváltás eredeti határideje után is, még a megállapodás feltételeiről vitázott a ...-lal. A megrendelő hátráltatta a kártalanítási megállapodások megkötését is.

A leállási, üzemviteli költség, leürítési költség 26.200.000 forintos összege, a finanszírozási költség 15.750.000 forint mellett, laboratóriumi költségként 6.000.000 forintot terjesztett elő. Alperes megrendelésére több részben megbízott szakértő adott szakmai véleményt, részben a padkastabilizáció költségeivel, a járulékos költségekkel, a projektiroda költségével, fedezeti költséggel, szállítási többletköltséggel, a közműkiváltások miatti többletköltségekkel összefüggésben. Az alperes megbízottjaként szakmai véleményt kiadó, a padkastabilizáció elszámolásánál nettó 83.406.000 forintot tartott elfogadhatónak. A többletszállítás költsége meghatározásánál igazolva látta, hogy alperes az adott körülmények közt a legkisebb többletköltséget jelentő megoldást választotta, így ennek költségeit 51.920.000 forint összegben határozta meg. Ezen túlmenően a perben beszerzett szakvélemény tartalmával az alperes megbízására szakmai véleményt kiadó egyetértett. Alperesi megbízott szerint a tervezett feladatok ütemterv szerinti végrehajtásával a felek nagy biztonsággal számolhattak, az eredeti ütemterv betartása semmilyen rendkívüli intézkedést nem igényelt volna a vállalkozótól. A munkák elvégzését a gázvezeték késedelmes kiváltása, az építési terület késedelmes megrendelői átadása akadályozta.

Alperes 2008. május 16-tól igényelt késedelmi kamatot.

- [5] Felperes a viszontkereset teljes elutasítását kérte.
Hivatkozott a felek szerződésének azon részére, hogy ha vita van a szerződés teljesítéssel kapcsolatban 30 napon belül kísérletet kell tenni a feleknek a békés megegyezésre.
Az alperes közel három évig semmit nem tett a követelése érvényesítése érdekében. A közbeszerzésekre utalt, továbbá arra, a megrendelő nem igazolta vissza a vállalkozói díjigényt, a szerződést nem módosították. A megkötött építési szerződés átalánydíjas volt, tételes elszámolásnak nem lehetett alapja. Nem volt alapos a pótmunkára vonatkozó igény. Arra is hivatkozott, az igénybe vett alvállalkozó díja lényegesen kevesebb volt alperes követelésénél. Vitatta a kárfelelősségét is. Egyébként sem térítendő meg a kárnak az a része, amely a károsult magatartására vezethető vissza a kárelhárítás és csökkentés érdekében történő mulasztás esetén. Hivatkozott a felek korábbi nyilatkozatára, mely szerint a teljesítés a feleknek fel nem róható okból késett. Az ún. leürítési költségek a ... Zrt.-vel aláírt háromoldalú megállapodás alapján követelhetők voltak, de csak ha a Mérnök igazolta a számlák mögötti teljesítést.
A harmadlagosan érvényesített joggal szemben bejelentette, hogy a gazdagodástól elesett, mert a megépített út a Magyar Állam tulajdonába került.
Alperes vitatta a késedelmi kamatfizetés kezdő időpontját is. Utalt az alperesi igényekre vonatkozó igazolások hiányára.
- [6] A per során az ... Szakértői Kft. kirendelésére került sor szakértőként. A szakvéleményre alperes által megbízott **B. E.** szakértő nyújtott be észrevételeket. Megtörtént **Sz. J.** igazságügyi szakértő tárgyaláson való meghallgatása.
- [7] Az elsőfokú bíróság a 2015. május 12-én kelt 9.G.43.465/2013/33. számú ítéletével kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül alperesnek fizessen meg 201.203.340 forint + áfa tőkét, ezen összeg 2008. május 16-tól járó késedelmi kamatait, illetve kötelezte alperes és a beavatkozó javára perköltség fizetésére.
- [8] A Fővárosi Ítéltábla a 2016. június 29-én kelt 16.Gf.40.390/2015/12. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróságot újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasította. Felperes fellebbezési perköltségét 2.500.000 forint fellebbezési illetékből és 1.500.000 forint jogtanácsosi munkadíjból; alperes fellebbezési perköltségét 2.500.000 forint fellebbezési illetékből, 295.000 forint csatlakozó fellebbezési illetékből és 1.500.000 forint + áfa ügyvédi munkadíjból álló összegben állapította meg.
- [9] Alperes az eljárás során indítványozta **B. E.** szakértőkénti kirendelését. Fenntartotta követelését, állítva, követeléséről nem mondott le, a blokádnak a teljesítés szempontjából nem volt jelentősége. Előadta, a véghatáridőt lényegében betartotta.
A szakvélemény beszerzését követően még egy megbízott nyilvánított véleményt, összesítve az elfogadott költségeket, 2018-ra a padkastabilizáció alvállalkozói díját 41.624.800 forintban, a vállalkozó közvetett költségét 6.868.092 forintban, a bankgarancia és biztosítás díját 1.376.462 forintban megállapítva.
- [10] Felperes továbbra is a kereset elutasítását kérte, azzal, hogy átalánydíjas volt a szerződés. Vitatta alperes pótmunka és többletköltség igényét, és vitatta, hogy gazdagodás visszatérítését kérheti alperes. 2007. augusztus 1. és október 16. között alperes érdekkörébe tartozó okból volt blokádnak. A kivitelező nem a megrendelő felróható magatartása miatt, hanem a nem megfelelő időjárás miatt tudta csak később megkezdeni, a végül megfelelő eredményt hozó technológia alkalmazásával a befejező munkákat. Felróhatóság hiányában a módosított teljesítési határidő elteltével okozati

összefüggésben felmerülő költségek tőle nem követelhetők. Az alvállalkozói blokádnak időtartama költségnövelő következményeit a kivitelezőnek kellene viselnie. A kiváltással összefüggő költségeket, annak folyamatát és technológiáját a kivitelező nem kalkulálta megfelelően, de ez is az ő érdekkörébe, felelősségébe tartozik. A megrendelő a kivitelezőnek a közműkiváltások ellenértékéeként a díjazást kifizette. Sem tárolási, sem finanszírozási költségek nem tartoztak a felperes érdekkörébe. Felperes vitatta az inflációt követő kompenzáció követelés jogszerűségét. A szerződéses ár tartalmazta a konzorcium által megjelölt útvonalakon történő szállítás ellenértékét, költségét. Az egyetlen pótmunka a padkastabilizáció, de ennek a kivitelezése csak három hétig tartott, vitatta a további költségeket. Vitatta a követelt perköltség összegét is, azzal, hogy az indokolatlan, eltúlzott, a jóhiszeműség követelményének nem felel meg. A megbízott személyek díjazása indokolatlan és túlzott volt, magánszakvélemény beszerzésére nem lett volna szükség. Indokolatlan volt egy tanúval még külön megbízási szerződést kötni. Indokolatlan volt a fordítási költség is, a napi munkavégzés során is magyar volt az együttműködés nyelve. Eltúlzott az alperesi képviselő meghatalmazottja óradíja is, és a munkaórák száma is szükségtelen, célszerűtlen volt. Alperes csak saját veszélyére költezhetett.

[11] Az elsőfokú bíróság a 2020. január 21-én kelt 9.G.43.027/2016/136. számú ítéletével kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül alperesnek fizessen meg 276.405.669 forint + áfa összegű tőkét, és ennek 2008. május 16-tól 2013. június 30-ig, a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összegű kamatát, 2013. június 1-től a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat 8 százalékponttal növelt értékű kamatát. Ezt meghaladóan a viszontkeresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy alperesnek 43.192.820 forint perköltséget fizessen meg 15 napon belül azzal, hogy ezt meghaladóan a peres felek költségeiket maguk viselik.

[12] Az elsőfokú bíróság, utalva a Fővárosi Ítéltábla hatályon kívül helyezést tartalmazó határozatában írt utasításokra, a Ptk. 198. §, 200. §, 205. § és 277. §-ai, a XXXII. számú PED felhívása után hivatkozott a Fővárosi Ítéltábla által aláhúzott, kiemelt tényekre, összefüggésekre. Így a 2007. szeptember 6-i szerződésmódosítás értelmezésére, továbbá arra, a konzorciumi tag alvállalkozóinak területfoglalása, az ezzel összefüggésbe hozható késedelem nyilvánvalóan nem a megrendelőnek felróható, így ezen időszakra vetített alperesi költségek megtérítésének nincs helye. Alperesi vállalkozó a szerződés teljesítése során olyan szolgáltatásokat is nyújtott, melyről előzetesen a díj számításánál nem állapodtak meg, pótmunkára alapítva így felperes további díjfizetésre köteles.

Az elsőfokú bíróság utalt arra, az új eljárás során **F. Z.** tanút ismételt meghallgatta, részletesen taglalta a tanú tárgyaláson tett tanúvallomását.

Az elsőfokú bíróság tényként állapította meg, hogy az építési helyszín megközelítése céljából a közműkiváltással kapcsolatos problémák felmerülésekor ténylegesen számba vették a megközelítésre alkalmas lehetséges útvonalakat. A kivitelezőtől elvárható volt, hogy minél gyorsabban és olcsóbban próbálja megoldani az építési anyag szállítással összefüggő problémát. A kivitelezéshez szükséges anyagokat a lehető leggyorsabban el kellett juttatni az építés helyszínére, az eredeti tervekben szereplő szállítási útvonalon ez nem volt megoldható. A konzorcium tagja bizonyítottan felmérte és mérlegelte a lehetséges feladatokat, abból a szempontból, hogy alkalmasak-e a szállítással járó teher viselésére. Részben nem voltak további utak a szállításra, részben a számú út környezetében eredetileg meglévő utak - föld vagy kevert anyagú utak voltak-, folyamatos nagy tömegű szállításra nem voltak alkalmasak, nem rendelkeztek megfelelő teherbírással, nagy tömegű teherautókkal történt a szállítás. A kirendelt szakértő véleménye alapján is megállapíthatóan, alperes által választott megoldási alternatíva gyorsabb, olcsóbb kivitelezést biztosított. Alperes okiratokkal bizonyította a helyszínre szállított anyagok mennyiségét, a megközelítési útvonal hosszát, és a szerződéses számítással kimutatható többlet fuvarköltséget. Ezt

figyelembe véve rendelkezett az elsőfokú bíróság a felperes kötelezéséről. A szállítási többletköltséggel a felek a szerződéskötéskor előre nem számolhattak, így alperesnek, illetve a konzorciumnak fel nem róható okból keletkezett szállítási többletköltség megtérítésére köteles a felperes. Ezen részében a vizontkereset alapos volt. Az elsőfokú bíróság elfogadhatónak ítélte az átlagosan számítható és igényelt 10 km többlet távolságot.

A projektirodában közreműködőkre szükség volt, a blokáid ideje alatt is, illetve a tervezett műszaki átadás időpontjáig is, ezt követően a szükséges és fennmaradó építési tevékenységek valóban lecsökkentek. A közműkiváltások előkészítése és szervezése bizonyítottan komoly műszaki feladatot igényelt. A 2007. december 15-i határidőben a munkák átvételének megtagadása független volt a blokádtól. A kivitelezőnek a projektirodát fenn kellett tartania, a teljesítési biztosítékot, a bankgaranciát, az építési-szerelési biztosítást, és a szokásos kapacitást a projekt várható idejére. A kivitelező a szerződéskötéskor a várható mennyiségek alapján kalkulált, és az eredeti teljesítési határidővel. A padkastabilizációs tevékenységet is koordinálni, irányítani kellett. A projektiroda költségének része volt a bérleti díj, a személyzet juttatása, költsége, személygépkocsi költsége. Átadás-átvétel hiányában indokolt volt az iroda működésének meghosszabbítása. A padkaépítési hiányosság miatt hiúsult meg ugyan az átadás-átvétel, de ez nem volt a kivitelező terhére róható. Az egyéb munkálatokat a kivitelező készre jelentette, az ehhez köthető részleges javítások miatt, önmagában a projektiroda fenntartása nem lett volna indokolt. A padkastabilizáció költsége mellett a projektirodai feladatok jelentős része 2008-ban már nem volt teljesítendő. Havi átlagos költsége 2007. július-december közötti időszakhoz képest 2008. január-május között valóban alacsonyabb mértékű volt, kisebb volt az elvégzendő munkák volumene is. A szakértői cég a projektiroda költségére, hat hónapra havi 2.200.000 forintot fogadott el. A konzorcium másik tagjának irodai költségei szakértői bizonyossággal nem fogadhatók el, a korábbi beavatkozóknak már nem kellett munkát végeznie. A padkastabilizációt az I. Kft. végezte.

A szakvéleménnyel egyezően az elsőfokú bíróság elfogadta, hogy 102.500 m³ építési anyag volt a leszállított mennyiség, és a fél által megjelölt szállítási útvonal is elfogadható volt, így a 10 km többletszállítási távolság is, és az egységárak is elfogadhatók voltak. Nem lett volna idő további ideiglenes utak kiépítésére, és a várható többletköltségek is nagyobbak lettek volna a benyújtott költségigénynél. A beépített anyag mennyisége 88.000 m³-t meghaladó volt, és a leszállított CKT anyag is beépítésre került. A megismétlendő átadás-átvételi eljárásig a kivitelezőnek kellett gondoskodnia a tárgyi és személyi feltételek biztosításáról. 2008. januárban történt közös bejárás, azért, hogy közösen rögzítsék a javításokat, elvárt feladatok- és munkák mennyiségét, és így lehetett arról dönteni, hogy a meglévő projektiroda létszám elegendő-e, illetve kell-e változtatni.

- [13] Alperesi követelés a projektiroda költségként 38.473.445 forint volt, ebből 30.049.145 forint alperes, és 8.424.300 forint a beavatkozó költsége. A beavatkozó a jogvita tárgyához tartozva munkát nem végzett. Az alperes bizonyított projektirodai költsége hat hónapra 13.200.000 forint, azaz 2.200.000 forint havonta, a korábbi szakvélemény szerint. Ezt a szakértő felülvizsgálta. Az elsőfokú bíróság elfogadhatónak tartotta, hogy a pótmunkának minősülő padkastabilizáció igényelte a szükséges irányító, műszaki személyzetet, bizonyos karbantartást továbbra is el kellett végezni. A projektmenedzsernek kifizetett fix bér is indokolt volt költségként, továbbá a korábbi beavatkozó alkalmazottjának bérköltsége is,

Felperes indítványozta a megbízására véleményt kiadó szakértők kirendelt szakértőkkel történt együttes meghallgatását, de ezt az elsőfokú bíróság mellőzte, mert a felperesi megbízottak véleményében írtakat a per tárgyalása során szembesítette a kirendelt szakértői céggel, és a kirendelt eseti szakértővel, ami a bizonyítás részévé vált.

Alperes 2007. augusztus 2-án hivatalos értesítést küldött a megrendelőnek, jelezte, hogy a blokáid a véghatáridőt nem érintette, a konzorcium nem függesztette fel a munkavégzést, a munkaterület egyéb részén folytatta a kivitelezést. A blokáidnak nevezett jogellenes területfoglalás a

szerződésmódosítással meghosszabbított időszakra esett. A véghatáridő meghosszabbításával a többletköltségek nagyrészt rögzültek. Alperes többletköltségeit a blokádnak nem befolyásolta.

A szállítási többletköltséget a szakértői vélemény 51.920.000 forint összegben indokoltnak tartotta. A padkastabilizáció pótmunkája el volt végezve, a közreműködőként bevont I. Kft. díja ki volt fizetve. Szakértői szempontból indokolt volt a 83.406.000 forint + áfa költség. Megállapítható volt, hogy folyamatosan működtetni kellett a projektírodát. A megrendelő hibájából kétszer kellett a padkát megépíteni és annak költségét elszámolni. Alperes kifizette a közműkiváltást végző alvállalkozónak a díját, a 43.450.000 forint indokolt költség volt.

Az inflációt kompenzáló összeg azért is lehetett a szakértő szerint alapos, mert a határidőre elkészült munka a rendeltetésszerű használatra alkalmas volt. A hiánypótlással elvileg - a szakértő szerint - át lehetett volna venni az eredeti elvárást kielégítő munkaeredményt, csak a megrendelő egy - szakmailag megvalósíthatatlan - tétel elvégzéséhez ragaszkodott korábban, és végül ez gátolta a teljesítéshez fűződő hatályok beálltát.

A két perbeli szakvélemény szembesítésére sor került, a szakértők együttes meghallgatása megtörtént.

A többletszállítás során a kivitelező a legkisebb többletköltséget jelentő megoldást választotta, így az 51.920.000 forint összeg igazolt. A padkastabilizáció pótmunka költsége, díja 83.406.000 forint. A szakértő véleménye alapján a szállított mennyiség meghaladta a 88.000 m³-t, így a 201.203.340 forint marasztalási összeghez hozzászámítandó volt a nettó 83.406.000 forint, és a korábban megítélt részének különbözete, a nettó 68.008.382 forint, és a korábban megítélt részének különbözete, illetve a korábban elutasított, de a lefolytatott bizonyítás alapján megítélt 51.920.000 forint is, mint a pótmunka díja és költsége. Ezt meghaladóan a viszontkereset elutasítandó volt.

Mellőzte az alperes által megbízott személy, további szakértő meghallgatását az elsőfokú bíróság a lefolytatott bizonyítás eredményét értékelve.

Alperes módosított perköltség igénye 1.097.908,24 euró és 177.762.890 forint volt.

- [14] Az elsőfokú bíróság az 1.500.000 forint viszontkereseti illetékben, az előlegezett 5.844.800 forint szakértői díjban, és a meghatalmazott ügyvéd arányos munkadíjként 24.526.000 forint + áfában és a másodfokú eljárás során megállapított 4.700.000 forintban határozta meg a perköltség összegét a Pp. 81. § (1) bekezdése alkalmazásával.

Alperes az 1.932.644.607 forint, illetőleg 310.834.669 forint + áfa követeléshez képest 276.405.669 forint + áfa összegben lett részben pernyertes.

Az elsőfokú bíróság, utalva a régi Pp. 75. § (1) bekezdésére, valamint a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdésére, és a megbízási díjra, rögzítette, a felek által kikötött megbízási díj nem lehet eltúlzott mértékű, az ügyvédi munkadíjnak arányban állónak kell lennie a jogvitás értékkel, és a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. Az ügyvédi munkadíj költségszámítása a megbízási szerződésből levezetetten, nem lehet értékében feltűnően aránytalan.

Tény, a pernyertes fél a megbízási díjat a meghatalmazottjának meg is fizette, a költség arányos része felszámítható volt. A költségeknek a célszerű és jóhiszemű pervittel ellentétben nem állónak kellett lenniük.

A másodfokú bíróság utasítása alapján azonban nyomatékosan felül kellett vizsgálni a megbízottak közreműködésével felmerült költségeket, a belső jogi költségként feltüntetett, és az egyéb jogi költségként megjelölt összegek alapját, a kiadások indokoltságát, fordítási költségek felszámíthatóságát is. A felülvizsgálat azzal járt - a másodfokú végzés utasítása alapján -, hogy alperes perköltsége jelentősen mérséklésre került.

- [15] Az ítélettel szemben mind felperes, mind az alperes fellebbezést nyújtott be.

[16] Alperes 137. sorszám alatt benyújtott fellebbezésében az ítélet részbeni megváltoztatását és felperes kötelezését kérte összesen 310.834.669 forint + áfa megfizetésére, az elsőfokú eljárásban előterjesztett viszontkereseti kérelem és a fellebbezésben részletezettek szerint, továbbá, hogy a Fővárosi Ítéltábla kötelezze felperest 1.097.908,24 euró és 177.762.890 forint első-, másodfokú perköltség, illetve a jelen eljárás költségének megfizetésére. Másodlagosan az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új határozat hozatalára utasítását kérte.

Előadta, az ítélet a viszontkeresetet részben elutasító részében megalapozatlan, és a perköltség összeg is sérelmes. Kiemelte, hogy a korábbi másodfokú eljárás során meghozott határozat előírta az elsőfokú bíróság részére alperesnek az 51.920.000 forint + áfa többletszállítási költségre vonatkozó viszontkeresetével kapcsolatos szakvélemények és állásfoglalások közti ellentmondás tisztázását, a projektiroda költségek felülvizsgálatát. Erre nézve alperes fellebbezésében összefoglaló táblázatot csatolt, utalva arra, mindhárom alperesi követelés kapcsán, melyre alperes fellebbezett, növekedtek a megállapított összegek. Utalt arra, a közművezetékek kiváltásához kapcsolódó költségként, a korábban megítélthez képest, további 43.450.000 forintot követelt. A megítélt 19.050.566 forint összeg ugyanakkor az ítéletben nem szerepel, az indokolásból sem vezethető le, bár a korábban megítélt 10.029.566 forinthez képest 9.021.000 forinttal magasabb, de a növekmény sincsen indokolva. A vezeték kiváltás költségeinél az indokolásban szerepel, hogy alperes kifizette a közműkiváltást végző alvállalkozónak a díját, a 43.450.000 forintot, mely indokolt költség volt, de a marasztalási összegben, és annak indokolásában sem szerepel ez az összeg, noha ennek megtérítésére felperes köteles lenne. A korábbi hatályon kívül helyezett elsőfokú ítélet 10.029.566 forint + áfa többletköltséget, az ún. ... vezetékek kiváltásával kapcsolatban megállapított, ez ellen a felperes nem fellebbezett. A padkastabilizációval kapcsolatos pótmunka közvetlen kivitelezési költségein túlmenően, a beruházás kivitelezési idejének a közműkiváltások elhúzódása miatt ténylegesen kiadottak voltak, többletköltségek. A továbbiakban pedig szerepel az a megállapítás, valóban felmerültek alperesnek olyan költségei, melyek a közműkiváltás időben tervezett teljesítésekor nem álltak volna elő.

Az ítélet 22. oldala felsorolást tartalmaz a **Sz. J.**-féle szakvéleményben elfogadott 53.479.566 forinttal. Ez az összeg a ... vezeték és a ... vezeték kiváltással kapcsolatos többletköltségek együttes összege. A ... közműkiváltással kapcsolatban összesen előterjesztett 43.450.000 forint + áfa igény három elemet tartalmazott: finanszírozási költségként 15.750.000 forint + áfát, tárolási költségként 1.500.000 forint + áfát, leállási és üzemviteli költségként 26.200.000 forint + áfát. Alperesi viszontkereseti követelést tehát ugyanaz a szakvélemény tartotta indokoltnak, mint ami alapján az elsőfokú bíróság korábban megítélte a ... vezeték kiváltással kapcsolatban felmerült 10.029.566 forintot.

Az elsőfokú bíróság korábban azért nem marasztalta felperest, mert a felek közti - alperes szerint még mindig helytelenül értelmezett - kétnyelvű szerződés magyar nyelvű változata értelmezésére tekintettel az elsőfokú bíróság szerint kártérítésnek felróhatóság hiányában nincs helye. Alperes szerint releváns, hogy a két nyelvi verzió közti eltérés esetén a felek kikötése szerint az angol nyelvű verzió az irányadó, és így nem volt kizárt felperes felróhatósága, bár ennek a másodfokú határozat kapcsán már csökkent a jelentősége. Az elsőfokú bíróság a szerződéses kötelelem alapján tudta elbírálni ezeket az igényeket is. A közművezetékek kiváltása alperes szerződéses kötelezettségét képezte, amikor ezzel kapcsolatban a felmerült költségeket megfizette, azt a megrendelő érdekkörében, javára tette, így felperes köteles a költségek megtérítésére.

Az ítélet 31. oldala tartalmazza, hogy alperesi követelés a szerződéses kötelmen belül volt megítélendő, nem az egyéb kötelemfakasztó tények polgári jogi szabályainak alkalmazásával. A szerződés tételes elszámolású, rögzített egységáras és díjazási struktúrájára figyelemmel alperes minden megelőlegezett költség megtérítésére igényt tarthatott. A perrel érintett szerződés nem átalánydíjas szerződés, hanem tételes elszámolású, rögzített egységáras szerződés. Korábbi álláspontját ezzel kapcsolatban fenntartotta.

Az alperes kérte felperes kötelezését a vezeték kiváltással összefüggő, összesen 53.479.566 forint + áfa többletköltség megtérítésére.

Előadta továbbá, a korábban fellebbezéssel nem érintett nettó 69.144.671 forint és 10.029.566 forint marasztalási összegek kapcsán a jogerő beállt.

A perköltségigénnyel kapcsolatban előadta, alperes valós perköltség igényének mintegy 8 %-a a megítélt összeg. A 2008. szeptember 30-án megindított perben több mint 11 év telt el, az eljárás extrém módon eltér a szokásostól, 4 évig tartott a megismételt elsőfokú eljárás a másodfokú végzést követően. Részletezve a megítélt perköltséget, rögzítette, a részösszegek nem egyeznek a végösszeggel. Utalt a másodfokú bíróság által megállapított perköltséggel kapcsolatos számítási hibára is, illetve a valós perköltségekre. A teljes felperesi kereset elutasításra került. Így az 1.932.644.607 forint kötbér és járulékai megfizetésére irányuló kereset kapcsán alperes 100 %-ban pernyertes lett, a viszontkereseti követelés kapcsán pedig 89 %-os arányban lett pernyertes. Az elsőfokú bíróság félreértelmezte a másodfokú végzésben írtakat. A perköltség csökkentését mindössze azzal indokolta az elsőfokú bíróság, hogy a másodfokú bíróság ezt írta elő. Ugyanakkor a csökkentésre a másodfokú végzés utasítást nem tartalmazott, a nyomatékos felülvizsgálatra igen, és utalt arra, hogy indokolni kell a perköltség megállapítását. Az elsőfokú bíróság a perköltségre vonatkozó döntését nem indokolta meg, nem fejtette ki, hogy miért és mennyiben nem fogadta el az alperesi előadást, az általa csatolt bizonyítékokat ebben a körben. Ez indokolhatná az ítélet hatályon kívül helyezését is, de gyakorlatilag az alperes valós perköltsége aggálymentesen megállapítható. Utalt ebben a körben alkotmánybírói határozatra. Méltányossági alapon díj-, költségcsökkentés nem megengedett, törvényellenes. A korábban elfogadott összegekkel kapcsolatban is aggályos az ítélet. Utalt az 1998. évi XI. törvény 4. §-ára. Fenntartotta a korábban részletesen, ebben a körben kifejtett álláspontját, az ügyvédi óradíjakat, készkiadásokat illetően. Az ügyvédi munkadíj mérsékléséhez szükséges feltételek nem állnak fenn. Alperes a munkát elvégezte, az elszámolást benyújtotta, a számlákat a megbízó jóváhagyta már előzetesen is. Nem vette figyelembe az elsőfokú bíróság alperes magatartását sem a megegyezés érdekében, ugyanakkor nem értékelte a felperes magatartását sem. Az indokolás nem tért ki arra, hogy miért, mennyiben nem volt valós, indokolt, célszerű az alperesi munkavégzés. Az ügyvédi munkadíj mindössze 10 %-a az igazoltan a jogi képviselő részére, alperes által kifizetett összegnek. A megítélt összeg jelképes, nem méltányos. A törvényi szabályozás a teljes perköltség elvéből indul ki. Alperesi képviselő utalt a nemzetközi ügyvédi irodák elszámolására, az ezzel kapcsolatban korábban általa szolgáltatott információkra, amelyeket az elsőfokú bíróság nem vett figyelembe. A megbízási díj ugyanakkor csak indokolt esetben lett volna csökkenthető. Utalt a Pp. 386/J. §-ára illetve a Pp. 133. §-ára, felperes időhúzó, parttalan pervitelére, annak megakadályozása az elsőfokú bíróság feladata lett volna. Tény, hogy eljárási cselekményre az elsőfokú bíróság alperest nem kötelezte, de a felperes beadványaiban írt állításokkal szemben tett állításokat ki kellett dolgozni, okiratokkal, szakértői véleménnyel alá kellett támasztani az alperesi előadást, ez pedig nyilvánvalóan perköltséget generált. Nem tartalmaz az ügyvédi munkadíjra vonatkozó rendelet olyan rendelkezést sem, hogy a pertárgy értékének egy bizonyos százalékát nem haladhatja meg a perköltség. Méltányossági megfontolásoknak itt nincsen helye, sem hatósági árak, sem százalékos arány megállapításának. Rögzítette, az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének ebben a körben nem tett eleget. Az ügyvédi munkadíj, készkiadások valós költségeit a piac határozza meg, nem az elvi, százalékos arány. Alperes dokumentálta felmerült költségeit, részletesen kimutatta azokat.

B. E. véleményével ellentétes volt a perben kirendelt igazságügyi szakértő véleménye, az ő közreműködése révén az elsőfokú bíróság megítélte a szállítási többletköltséget. Ugyanakkor az elsőfokú bíróság a korábbi szakértői közreműködés költségét nem ismerte el. Ugyancsak szükséges volt **K. Gy.** és **B. E.** szakértői közreműködése is, akiknek a költségeit korábban az elsőfokú bíróság elfogadta, mint ahogy **M. H.** szakvéleményének költségét is, most azonban semmit nem fogadott el belőle. **Sz. J.** szakvéleményét az elsőfokú bíróság elfogadta, ugyanakkor nem vette figyelembe a

Sz.-féle szakvéleményhez szükséges anyagok alperes részéről történő rendelkezésre bocsátásával kapcsolatos munkát, több mint 5000 dokumentum feldolgozását. A szükséges kimutatások elkészítése, az okiratok feldolgozása óriási adminisztratív feladat volt, a szerződés alapján fizetett díjazást a bíróság nem ismerte el. Indokolatlanul mellőzte F. Z. költségeinek megítélését is az elsőfokú bíróság. Szükséges volt az egyéb közreműködők munkája is. Nem mellőzhetőek az uniós jogszabályok és jogelvek sem. Utalt az Európai Unióról Szóló Szerződés 19. Cikkére, az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 49. cikkére, illetve eseti, Európai Unió Bírósága által hozott döntésekre, azokat az egyes részekben idézve, kiemelve, hogy hatékony jogvédelmet kell biztosítani minden tagállamnak. Utalt arra is, az Európai Unió Bírósága a különböző eljárási költségek megtérítésével számos ítéletben foglalkozott, azonban a további konkrét hivatkozásokat mellőzte, tekintettel arra, az elsőfokú bíróság konkrét indokolást nem adott. A Pp. 155/A. §-a, illetve az EUMSZ 267. Cikk (3) bekezdése alapján kérte előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy "Összhangban áll-e az EUSZ 19. Cikk és a 4. Cikk (3) bekezdése szerinti hatékony jogorvoslat és egyenértékűség elvével, a letelepedés és a szolgáltatásnyújtás EUMSZ 49. Cikkében lefektetett szabadságával, illetve az EUMSZ 56. Cikkében lefektetett a szolgáltatásnyújtás szabadságával egy olyan tagállami szabályozás, illetve gyakorlat, amely alapján a bíróság előtt felmerült eljárási költségek megtérítésének mértékét a nemzeti bíróság a pertárgy értékének bizonyos százalékában arányosítással határozza meg anélkül, hogy az ügy részleteit és körülményeit, valamint az egyes konkrét költségek felmerülésének indokát és szükségességét részletesen megvizsgálja?"

- [17] Az ítélet ellen 138. sorszám alatt a felperes is fellebbezett. Elsődlegesen az ítélet megváltoztatását, a viszontkereset elutasítását, másodlagosan az ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság újabb eljárás lefolytatására és újabb ítélet meghozatalára kötelezését kérte.

Ismertetve az elsőfokú ítéletet, részletezve az ítéleti marasztalás tételeit, az egyes tételeket illetően az alábbiakat adta elő.

Padkastabilizáció: ennek díját az elsőfokú bíróság pontos indokolás hiányában következtetések alapján úgy állapíthatta meg, hogy összeadta az alperes által az alvállalkozójának kifizetett 1.995.000 forint és 41.624.800 forint vállalkozói díjat; a projektiroda fenntartásával 2007. december 16-tól 2008. május 15-ig felmerült 38.473.445 forint költséget, valamint 1.321.755 forint árrést.

A többletszállítással kapcsolatban az elsőfokú bíróság megállapította, hogy alperes az eredeti tervekhez képest 10 km-es kerülő úton tudott beszállítani a nyomvonalra 88.000 m³-t meghaladó építőanyagot, és más útvonal nem állt rendelkezésre. A kerülőút költségével az alperes az ajánlat megtételekor nem számolt, nem számolhatott, így az pótmunka, és a díjazás megilleti.

A projektiroda költségeit illetően az ítéletből nem derült ki, hogy milyen körülmények alapján emelte fel a szerződéses időszakra vonatkozóan a törvényszék a projektiroda fenntartásának költségét 58.994.382 forintról 68.008.382 forintra, ilyen kérelme alperesnek nem volt. Az ítélet nem tartalmazza, hogy a projektiroda költségének 2007. második felétől jelentkező összegére miért kötelezte az elsőfokú bíróság a felperest.

Az ítélet nem tartalmaz indokolást a ... vezetőekkel kapcsolatos kiadásokra sem. Felperes nem vitatta a megtérítési kötelezettséget, csak annak összegét. Nem derül ki, hogy milyen jogi alapon kötelezte az elsőfokú bíróság a felperest ennek megfizetésére.

Az ítélet nem tartalmaz indokolást az inflációt kompenzáló összeggel kapcsolatban sem. A hatályon kívül helyezett 33. számú ítélet indokolása szerint, a megrendelői kötelezettségek a padkastabilizáció műszaki tartalmára vonatkozó utasítás kiadás, a teljesítésével való késlekedéssel járóan, a pótmunka megrendelése miatt a teljesítéshez fűződő hatályok csak később állhattak be, és szakvéleménnyel igazolt az összecszerűség.

Nincs indokolás a bankgarancia és biztosítás hosszabbítás költsége tekintetében sem. A 33. számú ítélet azonos indokolást tartalmaz erre tételre is.

Nem tér ki az ítélet indokolása a laboratóriumi költségekre sem. A 33. számú ítélet szerint ez a költség összefüggésben áll a kiadott megrendelői utasítással és megrendeléssel.

- [18] A tényállás hiányos, a felek nyilatkozataival is ellentétes elemeket tartalmaz. Az indokolás is hiányos, önmagában értelmezhetetlen, nem tér ki felperes előadására, perdöntő bizonyítékokat figyelmen kívül hagy. Eljárásjogi hibákat is vétett az elsőfokú bíróság, melyek a hatályon kívül helyezéshez is vezethetnek. A bizonyítás alapvető szabályait nem tartotta be.
- [19] A Pp. 177. §-a értelmében, a bíróság csak szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt rendelhetett volna ki, más szakértő csak ezek hiányában, kivételesen alkalmazható. **B. E.** saját nyilatkozata szerint nem igazságügyi szakértő, a névjegyzékben nem szerepel, ennek ellenére őt az elsőfokú bíróság kijelölte, részére az elsőfokú bíróság szakértői díjat ítélte meg. Az összeférhetlenségi szabályokra figyelemmel a nyilatkozatai alapján elfogultsága nem lehet kérdéses. A felperesi szakértőt az elsőfokú bíróság meg sem hallgatta, **D. M.** nem kapott hasonló szerepet, érdemben nem is indokolta az elsőfokú bíróság az ő mellőzését. Aggályos továbbá, hogy az ítéletben figyelembe vett szakvélemények nagyrészt **F. Z.** tanú előadásán alapulnak, ő nyilvánvalóan nem tud elfogulatlan tanúvallomást tenni. Alperes maga igazolta a perköltség kimutatás részeként, hogy a tanúval mai napig fennálló megbízási szerződést kötött a jelen peres eljárás eredményes alperesi befejezésének érdekében, mely alapján 40.000.000 forintot meghaladó összeget fizetett ki részére. Annak indokolása, hogy ennek ismeretében a tanúvallomást, és az azon alapuló szakvéleményeket a bíróság miért tette ítélezése alapjául, hiányzik. Azért sérelmes különösen ez, mert a tanúvallomással ellentétes tartalmú dokumentumok vannak a peres iratokban.
- [20] A Pp. 212. § és 213. §-ára, illetve eseti döntésre hivatkozva a felperes utalt arra, a megismételt eljárás során az elsőfokú bíróság feladata nem az volt, hogy korábbi hatályon kívül helyezett ítéletét kiegészítse, hanem a másodfokú iránymutatásnak megfelelő bizonyítást kell lefolytatni és ítéletet hozni.
- Az elsőfokú ítélet olyan levezetést tartalmaz, mely a 33. sorszámú, korábbi hatályon kívül helyezett ítélet együttes értelmezését kívánná meg. Utalt ebben a körben pl. az ítélet 36. oldalára. A döntés teljeskörűsége nem állapítható meg, csak találgatni lehet, hogy az ítélet indokolása mit tartalmaz. Értelmezhetetlen az elsőfokú indokolás, ebben a körben eseti döntést is megjelölt. Ugyanakkor az indokolás hiányos, és hiányzik felperes előadásának, bizonyítékainak értékelése. Több esetben hiányzik, hogy mi alapján kötelezte a bíróság felperest, mint pl. a projektroda költségei, illetve az inflációt kompenzáló összeg tekintetében. Nem derül ki az ítéletből, miért nem alapos felperes hivatkozása az elévüléssel, a laboratóriumi költségekkel kapcsolatban, a többlétszállítási igénnyel összefüggésben. Utalt az ideiglenes védelemben vétel lehetőségével kapcsolatos előadására, a többlétszállításokkal kapcsolatos korábbi alperesi tervezésre, a ... számlatartozás felperes általi megfizetésére, melyet alperes elismert. Hivatkozott a szerződésmódosítás joghatására, a vállalkozói árképzésre, és a szakvéleményekkel kapcsolatos kifogásokra vonatkozó felperesi előadásokra. Nem vette figyelembe a bíróság a felperesi magánszakértői véleményben írtakat sem, de nem is indokolta. Alperes az áfára vonatkozóan nem terjesztett elő határozott kereseti kérelmet. Nem derült ki a viszontkeresetből és az ítéletből sem, hogy a 2006-2008-as kivitelezéssel összefüggő alperesi igények melyik áfatörvény hatálya alá tartoznak, melyik tételnek pontosan mennyi az áfatartalma. Nem állapítható meg a marasztalás pontos összegszerűsége sem. Az áfa mellőzését kéri az esetleges ítélet esetére.
- A jogviszonyra irányadó régi Ptk. előírásával ellentétes volt a késedelmi kamat mértéke is. A szerződéskötéskor hatályos rendelkezés szerint kell azt módosítani a teljes késedelemre vonatkozóan.

Utalt a 2007. szeptember 6-i módosításra, arra, a módosítással nem érintett szerződéses pontok változatlanul fennmaradtak, alperes továbbra is változatlan egységarak mellett vállalta a szerződéses kivitelezést.

Helyes volt az elsőfokú ítélet abban a tekintetben, hogy a kiváltások elhúzóásával összefüggésben kárigényt nem érvényesíthet alperes, de helytelen következtetést vont le a felmerült költségek tekintetében. A padkastabilizációval és a biztosítékok, biztosítás hosszabbításával felmerülő költségek kivételével pedig valamennyi alperesi igény ide tartozik. 2007-ben alperes pótmunkát nem végzett. A szerződésmódosítással a felek alperes részéről ténylegesen felmerült többletköltségeket a vállalkozói díj részévé tették. Érthetetlen az alperes által előadott 10 km-es többletszállítási igény pótmunkának minősítése. Az aszfalt, fagyvédő anyag beépítése, egységára bármilyen kilométer korlátozás nélkül magában foglalja az építőanyag helyszínre szállítását is. E tényt a szakértők és alperes sem vitatták. A szerződés módosításakor több mint egy éve hosszabb úton szállította az építőanyagot az alperes, annak ismeretében megerősítette a díjazás mértékét. 2007-ben, és ezt megelőzően felmerült, alperes által előadott költségre teljeskörűen igaz, hogy a szerződésmódosítással a vállalkozói díj részét képezik. Iratellenes volt ezért a szerződésmódosítás szövegének értelmezése. Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a felperes megbízásából készült árszakértői véleményt is, mellőzve ennek indokolását is.

A projektiroda költségét, a laborok költségeit, a kiváltással felmerülő költségeket, finanszírozási költségeket külön nevesítetten nem tartalmazza egyik költségvetési sor sem, viszont a közúti beruházás során mindig felmerülnek. Ennek következtében azok költségeit is és az arra eső díjait a vállalkozó egyéb költségvetési tételeinek díjában, egységárában jeleníti meg. A szerződésmódosítással alperes fenntartotta az aláíráskor ismert, ezen költségeket tartalmazó valamennyi tétel egységárát, tehát 2007. év végéig további díjigénye nem volt.

Az inflációt pótló költség megtérítésére sem jogosult a szerződésben rögzített egységarak, a 2007. december 15-i teljesítési határidő mellett.

[21] Az elsőfokú bíróság nem tárta fel a **M. Kft.** felszámolásának körülményeit sem, hogy az alperesi konzorciumi partner költségeit milyen módon érvényesítheti az alperes. Nem állapítható meg, hogy alperesi követelés egyáltalán összefüggésbe hozható-e a **M. Kft.**-t terhelő projektirodai költségekkel. **F. Z.** vallomása alapján állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy alperesi alvállalkozók blokádjának hatása nem volt az alperes teljesítésére és költségeire. Senki nem vizsgálta az elsőfokú eljárás során a blokádnak és alperes által érvényesíteni kívánt költségek összefüggéseit. A blokádnak az időszakra eső költségeit alperes nem érvényesítheti, de ezt az elsőfokú ítélet nem tartalmazta.

Alperes a peres eljárás során nem bizonyította a padkastabilizáció megfelelő ellenértékét. A szakértői vélemény nem a piaci alapú díjazás összegét állapította meg, hanem egy költségalapú elszámolást tartalmazott, az még alperesi árképzési módszernek sem felelt meg. A megismételt eljárásban a szakértő tovább emelte a vállalkozói díjat, nem 13.000.000 forintot, hanem 39.000.000 forintot tartott elszámolhatónak. A pótmunka ellenértékének nincs köze a piaci árhoz. Iratellenes az a megállapítás, hogy kizárólag a padkastabilizáció miatt volt indokolt a projektirodát fenntartani. A pótmunka tekintetében egy alvállalkozó által 3 hét alatt elvégzett munkáról volt szó 2008. március 10. és március 31. között. Alperes 2008. március 19-től aszfaltozott, április 24-én jelentette készre a munkákat. Nem derül ki, hogy miért a felperest, és miért 6 hónapi projektiroda fenntartási költség terheli. A projektiroda költségei irreálisak. A szakértői vélemény megfelelő értékelése nem történt meg.

Iratellenes volt a 10 km-rel hosszabb útvonalra vonatkozó megállapítás is. Az iratanyagban nem volt szállítási útvonalakra vonatkozó terv. Még az alperes által megbízott **B. E.** szakértő is úgy nyilatkozott, hogy minden kivitelezés esetén készít a vállalkozó a szállítási útvonalakat és időszakokat tartalmazó organizációs tervet az előzetes költségkalkuláció érdekében. Alperes azonban nem csatolta az organizációs tervet, majd arra hivatkozott, hogy azokat a szállítási

útvonalakat és költségeket a konzorciumi partner tervezte és kalkulálta. Ezzel le is zárható, hogy egyáltalán megállapítható-e az eredeti szállítási útvonal és fizetési ütemezés, nyilvánvalóan nem. A felszámolt partner részéről senki nem tett nyilatkozatot, és iratot sem csatolt. Ennek ellenére a szakértők 10 év távlatából megállapították, hogy balga dolog lett volna nem az építkezési nyomvonalon történő anyagszállítással terveznie a vállalkozónak. Nem vizsgálták az építőipari vállalkozás egyidejű beruházásait, egyéb tevékenységét, személyi, tárgyi, pénzügyi feltételek időbeli megosztását. Az alperes nem tudta igazolni, hogy eredetileg milyen útvonalon tervezte beszállítani az általa megjelölt 88.000 m³ építőanyagot. Rendelkezésre álltak azonban olyan dokumentumok, melyek cáfolták alperesi előadást. Alperesi előadással szemben nem felel meg a valóságnak, hogy az általa megjelölt 88.000 m³ építőanyagot eredetileg a nyomvonalon tervezte beszállítani. A saját maga által, még 2005-ben a kiváltás elhúzódtásáról való tudomásszerzést megelőzően készített részletes ütemtervben, az igények alapját képező 88.000 m³ építőanyag csaknem egészét 2006. nyarával bezárólag tervezte a munkaterületre beszállítani. Ezen időszakban pedig a nyomvonalon történő beszállítással az ajánlat megtételekor sem számolhatott. A szakértők is megerősítették, hogy alperes ajánlata megtételétől 2006. áprilisig terjedő időszakban, nem merült fel olyan körülmény, mely miatt alperesnek az általa tervezett szállítási útvonalakon és ütemezésen módosítania kellett volna, ilyen tényállítást ő sem tett. Megerősítették azt is, hogy alperes nem tervezhette az általa megjelölt 88.000 m³ építőanyag beszállítását a nyomvonalon. Alperes ütemterve a vállalkozói szerződés részévé vált, ugyanakkor alperes a szállítási útvonalak ütemezése tervezésekor alapvető hibát vétett, és a szakértők nem értették, hogy miért tervezte alperes már eredetileg is a kiváltások elvégzését megelőző időszakra, a keresetben megjelölt 88.000 m³ építőanyag beszállítását az építési területre. Mindkét esetben azonos következtetés vonható le, a szállítási útvonalakat és költségeket eredetileg is úgy tervezte alperes, hogy nem a nyomvonalon fog szállítani. Bizonyította felperes annak lehetőségét, hogy a kiváltásokat megelőzően ideiglenes védelembe helyezéssel milyen módon tudott volna építőanyagot beszállítani alperes a nyomvonalon. A ... Zrt., mely az engedély kiadására és a műszaki tartalom jóváhagyására jogosult, alátámasztotta a felperesi előadást, ennek a költsége pedig lényegesen alacsonyabb lett volna, és alperes megspórolta volna a beszállítási útvonalak helyreállítási költségét is. Ezt a hivatkozást sem vizsgálta az elsőfokú bíróság. Pótmunkának semmiképpen nem tekintendő az alperes által választott útvonalon történő szállítás.

Iratellenes a projektiroda költségével kapcsolatos ítéleti megállapítás is a 2007. július 1-től december 15-ig terjedő időszakot illetően. A szerződés teljesítési határideje meghosszabbítására a feleknek nem felróható, akadályozó körülmény miatt került sor. Pótmunka megrendelésére, elvégzésére ezen időszakban nem került sor. A padkastabilizációt alperes 2008. tavaszán végezte el három hét alatt. Téves, a Ptk. 391. § (1) bekezdésével is ellentétes az a megállapítás, mely szerint a projektiroda költsége a megrendelői költségviselésbe tartozik. Nem derül ki az ítéletből milyen indokok alapján emelte fel az elsőfokú bíróság a projektiroda költségeit több mint 9.000.000 forinttal. A szerződéskötés az ajánlattétel időpontjában ismert időponthoz, 2005. május 10-hez képest több mint három hónapot csúszott, az aláírásra 2005. augusztus 17-én került sor. Alperesnek a tervezetthez képest három hónappal kevesebb időtartamig kellett fenntartania a projektírodát, a szerződéses 2007. június 30-i teljesítési határidőt figyelembe véve. A megállapított összecszerűség mindenképpen helytelen. A megrendelő a vállalkozónál felmerült költségeket a Ptk. 389. § és 391. §-a alapján nem viseli.

A ... vezetékekkel kapcsolatos 8.908.879 forint összeget kötelezettség hiányában is megfizette a felperes, ezt az alperes el is ismerte. Ennek ellenére az elsőfokú bíróság marasztalta a felperest.

A ... vezetékek kiváltásával összefüggésben, nem találta alaposnak az elsőfokú bíróság ugyanezen tételek követelését, ennek ellenére érdemi indoklás nélkül a felperest a ... vezetékekkel kapcsolatban kiadás- és finanszírozási költség megfizetésére kötelezte.

Az inflációt kompenzáló összeget a pótmunka részének tekintette az elsőfokú bíróság, ez téves és iratellenes. A kompenzáló összeget alperes a 2007. második félévében részére kifizetett összegekre

kérte, melyeknek semmi köze nincs a padkastabilizációhoz. A kifizetések havi felmérések alapján havi rendszerességgel történtek, késedelmes kifizetés nem történt. Szerződés teljesítéséhez fűződő hatályok csak 2008. májusában álltak be. Alperes ebben a körben tett állításait nem támasztotta alá, bizonyítékokat nem csatolt. Egy inflációs rátával végzett számítással kívánta a költségek növekedését bizonyítani, mely azonban a bizonyításra nem alkalmas, hiányzik a követelés jogalapjának megjelölése. Pénzügyi szempontból alperes csak nyerhetett a kivitelezés csúszásával. Az inflációs ráta évi 8 %, míg a finanszírozás költsége évi 18 % volt.

A szerződésben fix díjtételt kötöttek ki a felek a bankgaranciák és biztosítások tekintetében a jótállási időszak végéig. A szerződés módosításakor ezt a díjtételt is fenntartották. Nem derül ki az ítéletből, hogy mi alapján számította az elsőfokú bíróság a bankgarancia és biztosítások fenntartásának 2007. június 30-át követően felmerült költségeit a pótmunka ellenértékéhez, melynek elvégzésére 2008. tavaszán került sor. Alperes egyébként maga is csak egy negyedéves költség figyelembevételét kérte. A blokáid időszakára nem érvényesíthetett az alperes igényt. Érthetetlen volt a felperes marasztalása a bankgarancia és biztosítás meghosszabbítása költségei megfizetését illetően.

Iratellenes a laboratóriumi költségekkel kapcsolatos megállapítás is. Alperes a 2007. második felében felmerült költségek megtérítését kérte, ennek sem köze nincs a 2008-ban elvégzett padkastabilizációhoz. Ez az igény egyébként elévült. Az alperes költségigényét a 2007. november 16-i levele tartalmazza, ezt követő igényérvényesítésre azonban csak a 2012. december 16-i beadvánnyal került sor. Az igény 2012. november 16-án elévült.

Felperes hivatkozott arra is, hogy az illetéktörvény, illetve a 1988. évi I. törvény 29. § (1) és (1a) bekezdése értelmében teljes személyes illetékmentességben részesül, így, bár a fellebbezési illetéket lerőta, de kérte annak visszatérítéséről való rendelkezést.

[22] A felperes 8. sorszám alatti fellebbezési ellenkérelmében az alperes fellebbezése alaptalanságára hivatkozott azzal, hogy az elsőfokú ítélet indokolása valóban nem egyértelmű. Utalt a közműkiváltással kapcsolatos összegekre. Előadta, felperes és alperes fellebbezése eltér a fellebbezésekkel érintett marasztalási összegek tekintetében. Felperesi álláspont szerint a projektiroda 2007. július 1. és december 15. közötti időszakra eső költségei 68.008.382 forintban kerültek megítélésre. A felperesi álláspont szerint a vezeték kiváltási költségek közül a 10.029.566 forint ... vezetékkel kapcsolatos igényre szól a marasztalás. A 43.450.000 forint ... vezetékkel kapcsolatos alperesi viszontkereset ismételten elutasításra került. Alperesi előadással szemben a 19.050.566 forintos összeg azért nem szerepel, mert nem tartotta alaposnak az elsőfokú bíróság a ... vezeték kiváltással kapcsolatos alperesi igényt. A közműkiváltással kapcsolatos alperesi követelés egyébként teljesen alaptalan. A közműkiváltással kapcsolatban előterjesztett összesen 53.479.566 forint követelés részben a ... vezeték kiváltással kapcsolatos 43.450.000 forint, a ... kiváltással kapcsolatban pedig 10.029.566 forint. A ... CH vezetékek kiváltásával kapcsolatos igény elutasítása helytálló volt.

A 16.Gf.40.390/2015/12. számú végzés rögzítette, hogy a 2007. szeptember 6. napján kelt szerződésmódosítás folytán felperes felróhatósága kizárt, így kártérítés fizetésére felperes nem kötelezhető, ezen igény pedig alperes részéről kártérítési alapú volt. Nem helytálló sem a ..., sem a ... vezeték kiváltással kapcsolatos igény emiatt, és nem helytálló alperes levezetése a 2007. augusztus 14-i háromoldalú megállapodás felhívása mellett sem.

Felperes utalt a XXXII. számú PED-re, és arra, a vállalkozási szerződés teljesítésével felmerült költségeket a vállalkozónak kell viselnie. A költségeket az egységárak tartalmazzák. Egyébként a ... vezeték kiváltásával kapcsolatos alperesi igény sem alapos. Nem világos, hogy azt az elsőfokú bíróság miért ítélte meg, amikor a ... vezeték kiváltásával kapcsolatos igény elutasításra került.

Felperes megismételte a rögzített egységáras díjazásra vonatkozó korábbi előadását. Előadta, alaptalan az elsőfokú ítélet részbeni jogerejével kapcsolatos alperesi előadás is, utalt a 16.Gf.40.390/2015/20. számú végzésre.

Megalapozatlan az alperes perköltséggel kapcsolatos fellebbezése is. A korábban megítélt perköltség felülvizsgálata történt meg. Az alperesi fellebbezés 31. pontjában írtakra utalással hivatkozott a 4/2009. (XII.14.) PK véleményre, továbbá a 10.Gf.40.037/2012/5. számú ítéletre. Jogszabályokkal, illetve a bírói gyakorlattal ellentétesek alperes hivatkozásai a perköltség tekintetében. Nem helytálló az alperesi pernyertesség mértékére vonatkozó alperesi előadás sem. Az alperesi előadás nem helytálló a korábbi másodfokú végzés értelmezésével kapcsolatban sem. Előadta, a perköltségre vonatkozó rendelkezések kellően indokoltak voltak. Eseti döntésekre, illetve a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet alperes általi téves értelmezésére utalt. Az elsőfokú bíróság a hatályon kívül helyezés folytán vizsgálta felül a korábban megítélt perköltséget, tévesek alperes ezzel kapcsolatos megállapításai. Korlátlan mértékű perköltség érvényesítésére nincs lehetőség. A rendelet valóban nem tartalmazza, hogy a pertárgy értékének megfelelő összeget a perköltség nem haladhatja meg, de a bírói gyakorlat ilyen ebben a körben. A Pp. 177. §-ára hivatkozott a szakértői költségeket illetően, továbbá részletesen utalt **F. Z.** költségei kapcsán a Pp. 167. § (1) bekezdésére, illetve a 14/2008. (VI.27.) IRM rendeletre. Utalt arra, **F. Z.** a tárgyaláson meghallgatásra került, tanúdíjat nem igényelt, egyebekben a közreműködése nem volt figyelembe vehető. Téves volt az uniós jogi vonatkozásokat illetően alperes előadása. Az elsőfokú ítélet nem sért uniós jogszabályokat. Megalapozatlan volt az előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem is.

[23] A Fővárosi Ítéltábla 12. sorszámú végzésével iratok csatolására hívta fel az alperest.

[24] Alperes 13. sorszám alatt fellebbezési ellenkérelmet és a felperesi ellenkérelemre észrevételeket terjesztett elő. Kérte, hogy a felperesi fellebbezésben írtak figyelmen kívül hagyásával a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet alperesi fellebbezésben foglaltak szerint változtassa meg és kötelezze felperest perköltség megfizetésére. Kérte ugyanakkor az elsőfokú ítélet részjogerejének megállapítását, összesen 98.093.118 forint + áfa összegű vállalkozói díj megfizetésére vonatkozóan, mely összeget a másodfokú tárgyaláson 142.208.958 forintra helyesbített.

Részletesen kifejtette azon álláspontját, hogy a perbeli szerződés nem átalánydíjas megállapodás, hanem tételes elszámolású, rögzített egységáras díjfizetésben állapodtak meg a felek. Részletezte a közműkiváltásokkal kapcsolatos álláspontját, idézve az elsőfokú ítéletből, továbbá a szakértői véleményekből. Megismételte a többletköltségekkel kapcsolatos álláspontját, továbbá részletesen kifejtette a szerződésmódosítás értelmezésével, a felperes kártérítési felelősségének megállapításával kapcsolatos álláspontját. Külön kitért a blokád és az alperesi beavatkozó felszámolásával kapcsolatos kérdésekre, utalva az ebben a körben lefolytatott bizonyításra, azzal, a blokád a költségek alakulását nem befolyásolta, átszervezéssel alperes más területen végzett munkát. Kifejtette, a beavatkozó felszámolása a jelen per szempontjából nem releváns. A kiviteli ütemtervekkel kapcsolatban elhangzott korábbi felperesi felvetéseket vitatva megismételte ezzel kapcsolatos korábbi álláspontját. A többlet szállítással, úthasználattal kapcsolatban hivatkozott az általa csatolt bizonyítékokra, illetve szakértői véleményekre, egyúttal utalva a hatályon kívül helyező végzésben előírtakra és az elsőfokú ítéletre. Vitatta felperes elévüléssel kapcsolatos kifogásait, illetve az elsőfokú bírósággal kapcsolatos kritikai észrevételeit. Az elsőfokú ítélet kapcsán maga is rámutatott bizonyos hiányosságokra. Ugyanakkor az elsőfokú bíróság egyes megállapításait kiemelte, így az ítéletnek az aggálytalan szakértői véleményen alapuló részeit. A felperes áfával kapcsolatos előadását is vitatta. A projektroda és a vezetékek kiváltások költségei kapcsán a Ptk. egyes szabályaira, a jogcímhez kötöttség hiányára hivatkozott. Megismételte és kiegészítette a perköltséggel kapcsolatos korábbi előadását, mellékelve egy adóhatósági határozatot az alperes 2006-2008. könyvelésére vonatkozóan.

A perköltségek megállapításához kapcsolódva is megismételte korábbi előadását.

Előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését indítványozta a perbeli szerződésmódosítással, annak értelmezésével összefüggésben, a felek szerződési szabadságát, a diszkrimináció tilalmát védő bírói gyakorlattól való esetleges eltérés értékelésére.

- [25] A felek fellebbezése részben megalapozott az alábbiakra tekintettel.
- [26] A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét teljes terjedelmében vizsgálta felül, mivel mindkét fellebbezés az ítélet teljes hatályon kívül helyezésére is irányult. Így nincs az ítéletnek olyan rendelkezése, amely a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 228. § (4) bekezdése alapján jogerőre emelkedett volna.
- Megalapozatlanul indítványozta ezért az alperes a „részítélet” megállapítása iránti kérelemként jelölt, de tartalmában részjogerő megállapítása iránti kérelmében az ítélet felperest 44.160.000 forint, 12.874.721 forint és 6.000.000 forint törvényes áfával növelt összegű vállalkozási díj megfizetésére kötelező rendelkezése jogerőre emelkedésének megállapítását.
- A Fővárosi Ítéltábla azon okból is érdemben vizsgálta felül az elsőfokú bíróság ítélete egészét, mivel a 9.G.43.465/2013/33. számú ítélet felperest 69.144.671 forint + áfa és 10.029.566 forint + áfa megfizetésére kötelező rendelkezéseihez nem fűződik a Pp. 229. § (1) bekezdésében írt anyagi jogerő hatás.
- Kétségtelen, hogy ezen részösszegekre vonatkozó ítéleti rendelkezést korábban egyik fél fellebbezése sem érintette, így azok a Pp. 228. § (4) bekezdése alapján jogerőre emelkedtek. Ezen részjogerő azonban a Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.390/2015/12. számú, a 33. számú ítéletet a rendelkező rész szerint valójában a fellebbezések korlátaira tekintet nélkül hatályon kívül helyező végzésével elenyészett (Pp. 256. § (2) bekezdés).
- A Fővárosi Ítéltábla a korábbi másodfokú eljárásban az alperes hatályon kívül helyező végzés meghozatalát követő részjogerő megállapítása iránti kérelmét elutasította, a fent kifejtettekre tekintettel a jelen eljárásban előterjesztett kérelme sem vezethetett eredményre.
- Az elsőfokú bíróság az ügy érdemére kiható, eljárás megismétlését szükségessé tevő lényeges eljárási szabályt nem sértett, és mivel az eljárás megismétlését bizonyítás lefolytatásának szükségessége sem indokolja, a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét érdemben vizsgálta.
- [27] A per főtárgyát illetően a Fővárosi Ítéltábla utal arra, az elsőfokú bíróság 2015. május 12-i keltű 9.G.43.465/2013/33. számú ítéletének számos megállapítása helytálló volt. A hatályon kívül helyezés folytán lefolytatott új eljárás volt hivatott a 16.Gf.40.390/2015/12. számú végzéssel elrendeltek szerint a tényállás ott feltüntetett hiányosságai kiküszöbölésére. A jelen eljárásban meghozott ítélet indokolása azonban részben visszautal a 9.G.43.465/2015/33. számú ítélet indokolására, ezért a Fővárosi Ítéltábla a felülbírálat során azokat együttesen értelmezte.
- [28] A jelen perben alkalmazandó a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 198. §-a és 200. § (1) bekezdése értelmében a felek a szerződéseik tartalmát szabadon állapíthatták meg a törvényi keretek között közös akaratuk, kölcsönös, egybehangzó kifejezésével.
- A 2015. augusztus 17-i szerződésből eredően kötelezettség keletkezett a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság az ellenszolgáltatás követelésére.
- [29] A Ptk. 389. §-a értelmében vállalkozási szerződés alapján a vállalkozó valamely dolog tervezésére, elkészítésére, feldolgozására, átalakítására, üzembe helyezésére, megjavítására vagy munkával elérhető más eredmény létrehozására; a megrendelő pedig a szolgáltatás átvételére és díj fizetésére köteles.

- [30] A Ptk. 402. § (1) bekezdése alapján a vállalkozó építési-szerelési munka elvégzésére, a megrendelő pedig annak átvételére és díjfizetésre köteles.
- [31] A Ptk. 277. § (1) bekezdése szerint a szerződéseket tartalmuknak megfelelően, a megszabott helyen, időben, a megállapított mennyiség, minőség, választék szerint kell teljesíteni.
- [32] A szolgáltatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy azt a rendeltetésének, illetőleg a szerződésben kikötött célnak megfelelően lehessen felhasználni. Ha a felek a vállalkozási szerződésükben a létrehozandó művet, illetve a vállalkozási díjat végleges jelleggel határozták meg, a művet a szerződésben meghatározott díj ellenében kell szolgáltatni. A szerződésben kikötött díjtól eltérésnek csak akkor van helye, ha jogszabály erre lehetőséget ad. Amennyiben a vállalkozó a szerződés teljesítésével kapcsolatosan olyan szolgáltatást is nyújt a megrendelő részére, amellyel kapcsolatban a felek kifejezetten nem állapodtak meg, a vállalkozó az eredeti szerződés szerinti megrendelés kereteit meghaladó szolgáltatást nyújt és a vállalkozási díj megállapításánál a felek erre nem voltak, nem lehettek tekintettel, a vállalkozó külön díjazásra tarthat igényt.
- [33] A vállalkozói díj meghatározásra kerülhetett átalánydíj formájában, és úgy is, hogy a felek meghatározott egységarak mellett utólagos tételes elszámolást kötöttek ki. (BH2008. 15.) Az átalánydíjas vállalkozói díjfizetésre nézve a XXXII. számú Polgári Elvi Döntés adott elvi iránymutatást.
- [34] A Fővárosi Ítéltábla a 2007. szeptember 6-i keltű szerződésmódosítás értelmezése kapcsán revideálta a 16.Gf.40.390/2015/12. számú határozatában írtakat. A magyar nyelvű változat mind a megrendelő, mind a kivitelező felelősségét kizárta a késedelemért, azonban az angol nyelvű változat csak az alperesi felelősség kizárásának megállapítására alkalmas, a felperes felelősségét nem zárja ki. A két változat eltérése folytán pedig a felek akarata, szerződéses szabadsága figyelembevételével az angol nyelvű változat az irányadó. A Fővárosi Ítéltábla erre tekintettel a Pp. 155/A. § (2) bekezdése alapján elutasította az alperes 2020. november 4-én előterjesztett előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránti kérelmét. A beadvány 53. pontjában megfogalmazott kérdés feltevése a per eldöntése szempontjából szükségtelen.
- [35] Ugyanakkor tényszerűen, a per adatai alapján az volt megállapítható, hogy mivel a vezetékkiváltásokkal kapcsolatos engedélyeztetési feladatok előkészítése, az engedélyek beszerzése a vállalkozási szerződés alapján a felperes kötelezettsége volt, és ezen kötelezettségének késedelmesen tett eleget, a késedelemmel okozott kárért a Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján felel, ugyanis a Ptk. 318. § (1) bekezdése értelmében a szerződésszegésért való felelősségre, valamint a kártérítés mértékére a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a kártérítés mérséklésének - ha a jogszabály kivételt nem tesz - nincs helye. A vezetékkiváltásokkal kapcsolatos intézkedések késedelmes megtétele kapcsán pedig a megrendelőnek a Ptk. 302. § b) pontja szerinti jogosulti késedelme megállapítható. Az alperes a késedelem miatt felmerült költségeket azonban csak eshetőlegesen érvényesítette kártérítés címén.
- [36] Osztotta az ítéltábla az alperes álláspontját tehát abban a tekintetben, hogy a szerződésmódosítás angol és magyar nyelvű szövegének eltérése azt eredményezi, hogy a felperes felróhatósága a kivitelezés határidejének módosulásával megállapítható lenne. A szerződéses szabadság elvéből adódóan a felek megállapodhattak abban (a szerződésmódosítás magyar nyelvű változata), hogy a

vezeték kiváltással kapcsolatos késelem sem a megrendelőnek, sem a vállalkozónak nem felróható, illetve abban, hogy a vállalkozó a késelemért nem felel (angol nyelvű változat). Sem a magyar, sem az angol nyelvű változat nem tartalmazza azt az alperesi következtetést, hogy a késelemért a felperes tartozik felelősséggel. Az irányadó angol nyelvű változat azonban azt nem zárja ki. Az eseményeket értékelve azonban a felperes felelőssége fennáll.

Ezzel kapcsolatban az alperes Pp. 155/A. §-a alapján az Európai Unió Bíróságához történő előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése tárgyában tett indítványa, amint arra a Fővárosi Ítélet tábla fentebb utalt, nem alapos, a szerződéses szabadságot védő jogszabályi rendelkezésektől, a bírói gyakorlattól a jelen eljárásban a Fővárosi Ítélet tábla nem kíván eltérni.

[37] A Fővárosi Ítélet tábla osztotta az alperes ellenkérelemben rögzített azon levezetését, mely szerint a perbeli szerződés tételes elszámolású, rögzített egységáras konstrukció volt. Az átalánydíjas jellegű megállapodásnak ellentmondanak az alperes által becsatolt részszámlák, kimutatások, felmérési naplókban rögzített mennyiségek, melyek a tenderben feltüntetett mennyiségektől eltérnek. A felek elszámolása tételes felmérés adatain alapult.

[38] A közműkiváltásokkal kapcsolatban leszögezendő, hogy közműszolgáltatóval kötendő megállapodás egyeztetése, az engedélyezés folyamata felperesi feladat volt, míg a kivitelezés - speciális szakipari cég bevonásával - és a költségviselés alperes kötelezettsége volt. Az alperes által a szakcégeknek kifizetett költséget azonban a felperes köteles alperesnek megtéríteni.

[39] A szerződés módosításával a felek a teljesítési véghatáridőt módosították, ez azonban - felperesi állásponttól eltérően - nem jelenti azt, hogy alperes az igazolt többletköltségeit ne igényelhetné.

[40] A Fővárosi Ítélet tábla - részben revideálva a korábbi hatályon kívül helyező végzésben megjelenő álláspontot - az új eljárás során beszerzett bizonyítékok alapján úgy értékelte, hogy az elsőfokú bíróság álláspontja helytálló volt abban a tekintetben, hogy a projektirodai közreműködőkre a blokádi ideje alatt is szükség volt. Ezen megállapítás részben tanúvallomáson (**F. Z.**), részben a szakértők (**Sz. J., B. E.**) együttes véleményén alapult.

A Fővárosi Ítélet tábla a hatályon kívül helyező végzésben foglalt azon álláspontjától is eltérő álláspontot helyezkedik, hogy a korábbi beavatkozó felszámolási eljárása érdemben összefügg-e a jelen per elbírálásával. Lényegében osztotta azon alperesi álláspontot, hogy az időközben törölt beavatkozó felszámolási eljárásának a jelen perbeli jogvita elbírálása során relevanciája nincsen. A konzorcium belső viszonya nem hat ki alperes és felperes közti jogvitára.

[41] A Fővárosi Ítélet tábla 16.Gf.40.390/2015/12. sorszámú - az elsőfokú bíróságnak a korábbi eljárás során hozott 9.G.43.465/2013/33. számú ítéletét hatályon kívül helyező - végzése kijelölte az új eljárás korlátait. A végzése rögzítette, alperesi viszontkereset egyik tétele az ún. többlet szállítási költség. Ezzel kapcsolatban alternatív útvonal létesítésével, esetleges kiépítésével kapcsolatos költségek érintőlegesen sem kerültek vizsgálatra.

A projektiroda költségek alakulása kapcsán sem volt a tényállás kellően tisztázva. Rögzítette a végzés, hogy nem csak a kártérítési alapú, jogcímű igényt kell vizsgálni, jogcímhez kötöttség hiánya folytán az egyéb jogcímeket is, így pl. az ún. leállási, üzemviteli, leürítési költségeket. Előírta továbbá a másodfokú határozat az alperes által felszámított költségek alapos felülvizsgálatát, **K. Gy., B. E., B. E., M. H.**, és különösen **F. Z.** közreműködésével felmerült költségeket, továbbá a belső jogi költségként, egyéb jogi költségként, egyéb belső költségként feltüntetett összegek indokoltságát, valamint a fordítási költségek jogalapját, összegének felszámíthatóságát is, azzal, hogy a perköltségre vonatkozó döntést az elsőfokú bíróság indokolni köteles.

- [42] Az megismételt eljárás során az elsőfokú bíróság a felek újabb beadványait, nyilatkozatait figyelembe véve jelentős bizonyítási eljárást folytatott le. Az új eljárása eredményeképpen a felek előadásának, a bizonyítékoknak az összevetésével a per adatait a Pp. 206. § (1) bekezdése szerint okszerűen mérlegelve, a tényállást túlnyomórészt helytállóan megállapítva hozott ítéletet. A peres felek fellebbezése az új eljárásban meghozott ítélet hatályon kívül helyezésére is kiterjedt, azonban a Fővárosi Ítéltábla úgy értékelte, hogy bár az eljárás nem volt mentes kisebb súlyú eljárási szabálysértésektől, de az elsőfokú ítéletnek a Pp. 252. § (1), (2) és (3) bekezdésében írt hatályon kívül helyezésének feltételei nem állnak fenn.
- [43] Az elsőfokú bíróság **B. E.-t** szakértőként kirendelte. A rendelkezésre álló adatok szerint az igazságügyi szakértői névjegyzékben a nevezett személy nem szerepel. Ugyanakkor a Fővárosi Ítéltábla úgy ítélte meg, a perben hozandó döntés elősegítése érdekében **B. E.** döntéshez szükséges különleges szakértelmére figyelemmel az eljárásba való bevonása a Pp. 177. § (2) bekezdése alapján indokolt volt. Más vonatkozásban - az alperes által felszámított költségei tekintetében - részvétele azonban korlátozottan vehető figyelembe. A költségei megtérítésének is csak abban a körben van helye, amely körben az elsőfokú bíróság Pp. 187. § (2) bekezdése szerinti díjmegállapító végzéseket hozott, ezen túlmenő költségei felszámításának helye nincsen.
- [44] Az elsőfokú bíróság 136. számú ítéletének indokolása nem vitásan szűkszavú. Visszautalást tartalmaz a korábbi 33. sorszámú ítéletre, annak indokolására. A Fővárosi Ítéltábla az indokolás kiegészítésével, részben a szövegbeli és számszaki ellentmondások, eltérések feloldásával az ítéletet érdemben felülvizsgálhatónak találta.
- [45] Az ítélet hatályon kívül helyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2014. (VI.30.) PK vélemény is rögzíti, a Pp. 252. § (2) bekezdésére alapított hatályon kívül helyezés akkor indokolt, ha az elsőfokú eljárás megismétlése elengedhetetlen. Ennek megállapítása során a feltárt konkrét szabálysértés jellegét, súlyát, az érdemi döntésre gyakorolt hatását kell figyelembe venni.
- [46] A Fővárosi Ítéltábla fentiek szem előtt tartásával nem látta indokoltnak az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, figyelemmel arra is, hogy a Pp. 252. § (4) bekezdésében foglaltak szerint az elsőfokú bíróság új eljárása során lényegileg eleget tett a hatályon kívül helyező végzésben foglalt utasításoknak, a szükséges bizonyítást lefolytatta. Nem tekintette a Fővárosi Ítéltábla a hatályon kívül helyezésre okot adó körülménynek azt a tény, hogy az ún. blokád szerepét az elsőfokú bíróság a korábbi hatályon kívül helyező végzésben foglalt jogi állásponttól eltérően értékelte (1/2014. (VI.30.) PK vélemény 4. pont). Utóbb a Fővárosi Ítéltábla is revideálta az álláspontját. Nem tekintette továbbá hatályon kívül helyezésre okként azt a körülményt sem, hogy az elsőfokú bíróság nem vizsgálta a perben beavatkozóként korábban eljáró gazdálkodó szervezet felszámolási eljárásával kapcsolatban, hogy az alperes a beavatkozóval szemben esetlegesen a felszámolás során érvényesíthetett-e igényt. Ezen kérdésekkel kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla a korábbi álláspontját ugyancsak felülbírálta, utóbbi körülményt a per eldöntése szempontjából irrelevánsnak ítélve. A Fővárosi Ítéltábla a PK vélemény 3. pontjához fűzött indokolás szem előtt tartásával járt el, a tényállás részbeni korrekciójával, illetve az indokolás kiegészítésével. Figyelemmel volt a PK vélemény 4. pontjához fűzött indokolásra is, és az új eljárás során beszerzett bizonyítékok is indokolták a Fővárosi Ítéltábla korábbi álláspontjának felülvizsgálatát is.
- [47] A felek közötti szerződés jogi minősítése kapcsán a Fővárosi Ítéltábla ismét rögzíti, a szerződés tételes elszámolású, rögzített egységáras szerződés volt. Ezt az eljárás során az alperes mellett a felperes is elfogadta, a korábbiakban a 2012. szeptember 3-i keltű alperesi viszontkeresetre vonatkozó nyilatkozatában (kereseti ellenkérelem 4. oldal 1.2.).

- [48] A Fővárosi Ítéletábrla hatályon kívül helyező végzése előírt további bizonyítást az elsőfokú bíróság számára, így **Sz. J.** és **B. E.** szakértők együttes meghallgatását, szakvéleményeik ütköztetését.
- [49] Az elsőfokú bíróság a 2017. február 28-i tárgyaláson (9. számú jegyzőkönyv) tanúként hallgatta meg **F. Z.**-t, aki részletesen nyilatkozott a beszállítási útvonalak tekintetében.
- [50] Az elsőfokú bíróság ekkor együttesen hallgatta meg **Sz. J.** és **B. E.** szakértőket.
Sz. J. szakértő az alperes által megjelölt 7 tételből 5 tétel összegét, indoklását elfogadta, 2 tétel volt el nem fogadott. Ezek egyike a szállítási többletköltség, azzal együtt, hogy a mű elkészült és az építőanyag be volt szállítva, nyilván 88.000 m³-nél nagyobb mennyiségben is. Az nem volt bizonyított, hogy bizonyosan akkor és oda szállították a megjelölt úton. A tenderanyag 20 km-re tervezett terelőutat, szállítói utat, ez mintegy 440.000.000 forintos keretösszeget vont maga után. A szakértő nem tudta megállapítani, hogy ez milyen módon lett felhasználva.
Sz. J. a 2017. április 25-i keltű szakvélemény kiegészítésében rögzítette, a szállítási többletköltség és a projektroda költség nem volt részéről az alperes által megjelöltek szerint elfogadva, nem rendelkezett olyan iratokkal, melyek alapján megállapítható lett volna, hogy adott mennyiségű anyag adott időpontban került az építési területre. Alperes vállalta az ezzel kapcsolatos kimutatás elkészítését, illetve dokumentálását.
Alperes adathordozókat bocsátott a szakértő rendelkezésére, illetve további iratokat csatolt.
A szakértő átlagosan mintegy 10 km többlettávolságot nem túlzónak, reálisnak értékelt.
A szakértő egyebek mellett a projektrodával kapcsolatban rögzítette, alperesi kivitelező projektroda költségeivel az eredeti teljesítési határidő végéig, majd 2007. december 15-ig kellett kalkulálni, ezért a 2007-re kalkulált projektrodai költségeket elfogadta. A projektroda szükségessége 2008-ban csak korlátozottan volt igaz. A projektroda működése meghosszabbítása indokolt volt, de annak volumene, költségei arányosítandók a műszaki tevékenységgel.
A padkastabilizációs munkálatok elvégzéséhez és lebonyolításához 6-8 fős létszám nem volt indokolt. A padkastabilizáció alvállalkozói költsége 43.619.800 forint volt, ezt a költséget összevetve a projektroda alperes által igényelt költségével, a 39.473.445 forint nem indokolható. A szakértő fenntartotta a korábbi megállapítását a projektroda költsége kapcsán. A beavatkozó egyébként ezen a területen munkát nem végzett, a padkastabilizációt az **I. Kft.** végezte el. 2008. évben 2.200.000 Ft/hó összegben jelölte meg az alperes elfogadható projektroda költségét.
- [51] Az elsőfokú bíróság a 2017. május 18-i tárgyaláson is meghallgatta **Sz. J.** és **B. E.** szakértőt.
Sz. J. egyebek mellett úgy nyilatkozott, bizonyított, hogy a többi lehetséges szállítási útvonal kialakítása és használata nagyobb költséggel járt volna, az elkerülő út többletszállítást von maga után. A kivitelező az eredeti útvonallal vállalkozott a szolgáltatás teljesítésére. Átlagosan a 10 km-es szállítási többlet elfogadott.
Sz. J. előadta, 2007-ben valóban felmerült a laborköltség, 2008-ban már nem.
Mindkét szakértő egyezően nyilatkozott abban a kérdésben, a blokádnak nem volt szerepe a költségek számításában.
- [52] **Sz. J.** 2017. július 17-i kelettel csatolta be további szakértői válaszait.
Az alperes által bemutatott dokumentumok alapján mindösszesen 28.418.885 forintot határozott meg, melyek számlákkal, bizonylatokkal alátámasztottak, rögzítve az alkalmazottak személyét és munkakörét.
- [53] A felperes 2017. június 22-én csatolt iratai szerint az alperesi konzorcium 2005. szeptember 13-án megkereste az ... Zrt. jogelődjét az általuk tervezett beszállító utak és a gázvezetékek

kereszteződésében szükséges védelmi megoldások meghatározása érdekében. A megkeresés mellékletét képezi egy térképvázlat, melyen a beszállítói útvonalokról tájékoztatta a konzorcium az üzembe tartót. A térképvázlaton azonosítható az alperes és **F. Z.** által, a per során beszállításra alkalmatlanként titulált földút is, mely szerepel a **Sz. J.** 2014. június 15-i szakvéleménye 3. mellékletében javasolt szállítási útvonalként. Felperes csatolta az ... 2005. október 13-i levelét is, mely szerint, amíg a gázvezeték kiváltása nem történik meg, addig a nyomvonalat ideiglenes védelem kialakítása mellett használhatják földmű építési munkára. Felperes utalt arra is, a szerződéskötéskor a konzorcium számolt a szükséges védelembe helyezés költségeivel, azokat egységeiben kalkulálta. A felperes csatolta alperes 2006. május 12-i keltű megrendelőjét közművezeték kiváltásokra, vitatva alperes ebben a körben tett előadását.

- [54] Felperes csatolta **D. M.** igazságügyi szakértő és **Sz. Z. L.-né** társszakértő szakvéleményét 2017. szeptember 18-án.

Egyebek mellett a szakvélemény megállapítja, sem jogszabályi, sem műszaki akadálya nem volt annak, hogy az anyagszállítás az eredetileg tervezett módon az út nyomvonalában történjen. A szállítási útvonalon a gázvezeték eredeti keresztezési pontjaiban kialakítható lett volna a vezetékek ideiglenes védelembe helyezése, melyet követően a szállítás zavartalanul folyhatott volna. A védelembe helyezés becsült költségét nettó 3.533.395 forintban határozta meg. A szakértő az állításokkal kapcsolatosan egyfajta szűrést végzett. A többletutat mintegy 1,6 km-ben megjelölve, az elfogadható többletszállítás mennyiségét 88.000 m³-ben, az egységárat 59 Ft/m³-ben elfogadva a tényleges többletköltséget 8.307.200 forintban állapította meg. Ugyanakkor a szakértő úgy foglalt állást, a szállítási többletköltség nem lehetett több 8.307.200 forintnál, amennyiben alperes ezzel a szállítási útvonallal nem tervezett, de még ennél kisebb költséggel is meg lehetett volna oldani a szállítást az ideiglenes védelembe helyezéssel, amely költséget egyébként a beárazott költségvetésnek tartalmaznia kellett.

A szakvélemény tartalmaz árszakértői megállapításokat is. Az árszakértő összefoglaló megállapításai szerint 2018. évre padkastabilizáció alvállalkozói díjként elfogadott 41.624.800 forintot, közvetett költségként ezzel kapcsolatban 6.868.092 forintot, bankgarancia és biztosítás díjaként 1.376.462 forintot.

- [55] **D. M.** és **Sz. Z. L.-né** szakvéleményére **B. E.** 2017. november 16-án csatolt iratban tett észrevételeket.

Összefoglalójában **B. E.** rögzítette, a 2005. augusztus 17-i vállalkozási szerződés szerint a közművek kiváltását el kellett volna végeztetni a munka megkezdéséig, a gázkiváltás azonban nem készült el, határidő módosítás vált szükségessé. Időközben az építési tevékenység megkezdődött a kiváltással érintett szakaszok kihagyásával. A kiváltással érintett nyomvonalon a munkaterületet csak 2007. október 5. után kapta meg az alperes, eddig pedig nem volt más lehetőség mint a rögzített 10 km-rel hosszabb úton szállítás. A szállítási többletköltséget 51.920.000 forintban jelölte meg.

Nyilatkozott a projektiroda költségére is, az azzal kapcsolatos összeget 43.450.000 forintban megjelölve az alvállalkozó esetében.

Az inflációt kompenzáló összeg kapcsán vitatta a szakértői megállapításokat.

A bankgarancia és biztosítás hosszabbítás költségét elfogadta, a laborköltséggel kapcsolatos megállapításokat nem.

Összefoglalva megállapította, a készített szakvéleményben foglaltak, a kifogásolt részekről eltekintve elfogadhatók, két tételnél van alapvetően eltérő álláspontja. A padkastabilizáció elszámolásánál 83.406.000 forintot, a többletszállításnál pedig 51.920.000 forintot tart elfogadhatónak.

- [56] **Sz. J.** 2017. november 30-ai dátummal csatolta III. számú szakértői válaszait. A szakértő egyebek mellett rögzítette - nem kétségbe vonva alperes által csatolt okiratok hitelességét, a bizonylatok és számlák helyességét -, hogy az alkalmazott személyektől függetlenül, a projektiroda által végzendő munkamennyiségeket figyelembe véve, mivel a projektiroda által menedzselte karbantartási és aszfaltozási munkák egy része független a padkastabilizációs munkáktól, ezért a költségek csak korlátozottan fogadhatók el. A szakértő a 2007. december 15. és 2008. május 15. közötti időszakra összesen 28.418.885 forintot állapított meg. Egyebekben a projektiroda költségére, többlétszállítások hosszára vonatkozó nyilatkozatát fenntartotta.
- [57] Az elsőfokú bíróság a 2018. január 4-i tárgyaláson is meghallgatta **Sz. J.** és **B. E.** szakértőket. A szakértők műszakilag kivitelezhetőnek, de a feltételrendszer hiánya miatt nem megvalósíthatónak ítélték a felperes által megbízott szakértő véleményében rögzített megoldásokat. **Sz. J.** mintegy 30-50 millió forintos költséget jelölt meg ebben a körben. Alperes csatolta az **I. G. Z.** GmbH geotechnikai szakvéleményét. A szakvélemény hídépítéseket tartott szükségesnek, melyek költségét magyar árszinten mintegy 150.000 euró összköltséggel becsülte, és mintegy 11-14 hónapos időtartammal.
- [58] Alperes a 2018. január 4-i keltű előkészítő iratához mellékelte **F. F.** szakvéleményét is. A szakvélemény egyebek mellett levonja azt a konklúziót, hogy háromoldalú megállapodás nélkül semmilyen munka nem volt végezhető a gázvezetékek biztonsági övezetében, még ideiglenes védelembe helyezés sem. Rögzítette, a szállítóvezetékek kiváltását érintő kivitelezési munkák megkezdésének két együttes feltétele volt, műszaki és jogi megfelelés. Rögzítette, a beruházó, üzemeltető és a kivitelező között létrejött háromoldalú megállapodás aláírása 2007. augusztus 14-én történt meg. Megállapította, a nagy tömegű nehézgépjárművek tömeges áthaladását lehetővé tevő ideiglenes védelembe helyezés nem valósítható meg nagynyomású földgázszállító vezetékek keresztezése céljából anélkül, hogy a ... az ehhez kapcsolódó részletes és végleges műszaki tartalmat jóvá nem hagyta, és a keresztezés jogi feltételeit tartalmazó engedélyét ki ne adta volna. Ez az engedély a beruházó és a kivitelező részvételével megkötött háromoldalú megállapodás, mely nélkül még megfelelő műszaki tervek birtokában sem lehet a keresztezés ideiglenes vagy végleges kialakítását megkezdeni. Egyebek mellett a szakértő megállapította, a teljes üzemviteli költség és a három vezetéki szakaszok lefűtatási költsége a beruházót terheli, többlet üzemeltetési költség a ... földgázszállító általi számlázásban nem szerepel. A hármas lefűtatási költség a beruházónak megtérítendő.
- [59] **F. F.** szakértő véleményét kiegészítette, melyet az alperes 2018. március 28-i előkészítő iratához csatolt. A kiegészítő szakvélemény részben reflektált felperesi észrevételekre a korábbi szakvélemény kapcsán, részint a jogszabályi környezet ismertetése mellett kiemelte a nagynyomású szállítóvezetékek és az elosztóvezetékek közötti lényegi különbségeket. A beruházó feladata lett volna a kiegészítés szerint, hogy kellő határidőre hatósági engedéllyel rendelkező kiváltási tervet adjon a generálkivitelezőnek. A bányakapitánysági létesítési engedély 2007. augusztus 28-án lett kiadva, a háromoldalú megállapodás pedig 2007. augusztus 14-én kelt. Később történt a munkaterület biztosítása is. Vitatta a felperesi álláspontot az ideiglenes védelembe helyezés műszaki megoldásaival kapcsolatban is.
- [60] Alperes 2018. április 24-i előkészítő iratához csatolta **R. Z.** szakértő nyilatkozatát "Állásfoglalás egy ajánlati program kidolgozásának folyamatáról, kifejezetten építésügy területén".

- [61] Az elsőfokú bíróság 2018. november 13-án is meghallgatta **B. E.** szakértőt, főként a szállítási ütemtervekkel kapcsolatosan.
- [62] A felperes ezt követően 2018. november 27-én előkészítő iratához csatolta az ajánlati dokumentációt a perbeli útszakasz építésére vonatkozóan (2005. február).
- [63] Az elsőfokú bíróság 2019. január 19-én hallgatta meg együttesen **Sz. J.** és **B. E.** szakértőket az ütemtervekkel, illetve a többletszállítással kapcsolatban.
- [64] Az elsőfokú bíróság 2019. január 10-i tárgyalásáról készült jegyzőkönyv tartalmazza a szakértők részletes előadását.
Sz. J. szakértő véleménynyilvánításából kiemelendő, hogy a perben A/157. szám alatt csatolt ütemterv az az ütemterv, amire alperes a tender folyamán az ajánlatát adta. A következő, az A/192. szám alatti ütemterv, ami a szerződéskötési ütemterv, és harmadik az A/166. szám alatt csatolt, a kivitelezés folyamán készült. A többletszállítással kapcsolatban három releváns tételről van szó, kőanyag, CKT anyag, aszfaltanyag. Az A/157. és az A/192. számú ütemtervben ezeknek a beépítési ideje csak vázlatosan van jelölve. A szakértő rögzítette azt is, a szállításra nem voltak külön árak, a szállítási árak benne voltak a megadott egységárakban, de hogy ezt miként képezte az akkori vállalkozó, erre nincsen adatok.
A szakértő alperesi kérdésre úgy nyilatkozott, külön nem kellett benyújtani a szállítási költség kalkulációját, a tétel egységára azt tartalmazta.
A szakértő előadást tett a kivitelezés folyamatára is, illetve a „Mérnök” együttműködésére, az ütemterv vázlatos voltára. A szakértő rögzítette, nincs bizonyíték a perben, hogy a kivitelező milyen útvonalon tervezte a szállítandó anyag beszállítását, de tény, hogy folyamatos építéssel számolt. 2006. áprilisa és 2007. nyara közt az adott szakaszon az építések megtörténtek. Az ún. piros ütemtervet a szakértők - így **Sz. J.** és **B. E.** is - akként értékelték, az nem felel meg szakmai szempontú értékelésnek, elvárásnak. Ezt az ütemtervet - összefoglaló előkészítő iratában, melyet 114. sorszám alatt csatolt - alperes maga is "egy elnagyolt, a kivitelezés valós, részletes tényeinek nem megfelelő tervezetnek" minősítette, azzal, hogy az belső használatra készült, és a kivitelezés előrehaladtával folyamatos frissítésre szorult. **Sz. J.** szakértő vélelmezte, hogy az organizációs tervet - ha készült - a Mérnök nem kérte el, ez mindkét fél hibája lehetett. Ha sem a kivitelezőnél, sem a megrendelőnél nincs meg az organizációs terv, akkor azt is vélelmezni lehet, hogy ilyen nem is készült. **Sz. J.** szakértő kifejtette azon véleményét, hogy a szállítási többletköltségek ellenére a kivitelező nem állt le, hanem folytatta a munkáját. **Sz. J.** egyértelműen foglalt állást abban a kérdésben, hogy a ... és a ... vezetékek kiváltásával kapcsolatos szerződések megkötése a felperes feladatkörébe tartozott a vállalkozási szerződés szerint.
- [65] Felperes részletes nyilatkozatokat terjesztett elő alperesi viszontkereset tekintetében, álláspontját illetően különböző irányú védekezést előterjesztve, iratokat, mellékleteket, magánszakvéleményt csatolva.
- [66] Alperes számos építési naplórészletet, számlát, elszámolásra vonatkozó iratot, emellett fényképfelvételeket, légi felvétel elemző véleményt, adathordozón összesített dokumentumokat, iratokat csatolt, és több egymásra épülő, fokozatosan emelkedő költségeket feltüntető költségelszámolást.
- [67] Alperes viszontkeresete az alábbi tételekből állt össze:

1. Padkastabilizáció díja: 83.406.000 forint + áfa (magába foglalja az alvállalkozó **I. H.** Kft. 41.624.800 forintos, illetve 1.995.000 forintos számlája, projektiroda költsége 2007. december 16-tól 2008. május 15-ig + árrés).
2. ... és ... vezetékek kiváltásának költségei: 53.479.566 forint + áfa.
3. Projektiroda költségei: 2007. július 1-től 2007. december 15-ig 58.994.382 forint + áfa.
4. Szállítási többletköltségek: 51.920.000 forint + áfa
5. Infláció kompenzáció: 44.160.000 forint + áfa
6. Bankgarancia és biztosítás hosszabbításának költsége: 12.874.721 forint + áfa
7. Laboratóriumi költség: 6.000.000 forint + áfa.
8. Perköltség

[68] 1. Az padkastabilizáció költségeit pótmunkaként érvényesítette. Ezt az igényt az elsőfokú bírósággal lényegében azonos indokokkal a Fővárosi Ítéltábla is helytállónak ítélte **Sz. J.** kirendelt igazságügyi szakértő aggálytalannak tekinthető kiegészített szakvéleménye alapján.

[69] 2. A vezetékkiváltásokkal kapcsolatos 53.479.566 forint követelés áll egyrészt a 10.029.566 forint ... számla összegéből, 26.200.000 forint összegű ún. leállási vagy lefűvási költségekből (...), 1.500.000 forint csőtárolási díjból és a csőanyagok 15.750.000 forint finanszírozási költségéből.

Alperes a ... CH vezetékek kiváltása kapcsán arra hivatkozott, alperes finanszírozási költségei 18 %-ot, azaz havi 1,5 %-ot tettek ki, ennyivel kell a projekt megvalósításához igénybe vett pénzeszközök után költségként számolnia. Mivel az eredetileg tervezett cash-flow szemléletű pénzügyi tervezethez képest 75.000.000 forintos összeget az alperes 14 hónappal hosszabb ideig volt kénytelen használni, a megvásárolt de a ... vezetékek kiváltásának engedélyezése körüli késedelem miatt ezen időszak alatt fel nem használt csőanyagok finanszírozására, az így felmerült költségei megtérítését kéri. Hivatkozott általánosságban a prognosztizált díjtételek változására, ugyanakkor az együttműködési megállapodás (... Zrt.) 8.3. pontjára, mely szerint a gázközmű kiváltási munkáinak részeként a kiváltandó vezeték rész ún. leürítési munkáit is el kellett végezni. Ezt azonban kizárólag a ... Zrt. mint üzemeltető volt jogosult, köteles teljesíteni, amelyért azonban az alperes fizetett 26.200.000 forintot.

A felperes előadása szerinti bruttó 8.908.879 forint ... számlatartozás felperes által megfizetésre került. Ezt az alperes a 2019. február 20-i beadványa 39. pontjában elismerte, ezen felperesi előadást alperes nem cáfolta. A kiváltás szükségessége, illetve, hogy közműszolgáltató által kijelölt szakképpel kell a kiváltási munkákra a szerződést megkötni, ismert volt, és a kiváltások műszaki tartalma is. Azt helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a kivitelező konzorcium tagja, az alperes kifizette a közműkiváltást végző alvállalkozónak a díját, 43.450.000 forintot, ugyanakkor azonban ezt az összeget alperes a felperestől követelheti.

Utal a Fővárosi Ítéltábla arra is, a szerződéses jogviszony értékelése, illetve ennek kapcsán a vezetékkiváltásokkal kapcsolatos költségek megtérítésére vonatkozó igény jogkérdés.

Alperes a ... vezetékekkel kapcsolatban 2.895.000 forint bankfinanszírozási többletköltséget kívánt elszámolni, melyet indokolatlanul különbözöképpen nevesített és számolt. Mivel a 8.908.879 forintos számlát a felperes megfizette, az alperes ... vezetékek kiváltásával kapcsolatos 10.029.566 forint + áfa összegű követelése nem alapos.

[70] A felek közti vállalkozási szerződés 1-3. pontja értelmében a szerződő felek egybehangzóan állapították meg, hogy a gázközművek kiváltását megelőző hatósági engedélyezések, kisajátítási megállapodások a megrendelő feladatkörébe tartoznak.

Az alperes 2012. december 13-i keltű beadványa mellékleteként A/72 szám alatt csatolt irat szerint, alperes ajánlata részeként benyújtott a vállalkozási szerződés mellékletét képező árajánlat 23202 és 23203 tétel kódjai alatt szerepeltek a ... vezetékek kiváltásával kapcsolatos egységárak. A 23202

tétel nagy-közép és nagynyomású olaj- és gázvezeték kiváltása NA 400-ig 228 m 209.000 forintos egységár mellett, összköltség nettó értékben 47.652.000 forint. A 23203 tétel nagy-közép és nagynyomású olaj- és gázvezeték kiváltása NA 600-ig 469 m 275.000 forint egységár mellett 128.975.000 forint.

Az „&” Kft. (Sz. J.) 2014. június 15-i keltű szakvéleménye megállapításai szerint a tenderajánlat szénhidrogén vezetékekre vonatkozó adatai szerint a 23-122-től 23-1039-ig terjedő tételek voltak figyelembe vehetők. Az ajánlatot, az anyagárakat reálisnak tartotta, a 15.750.000 forint előfinanszírozási költséget, az 1.500.000 forint tárolási költséget, a leállási és üzemviteli költség címén megjelölt 26.200.000 forint költséget is reálisnak tekintette.

Ezen igazságügyi szakértői megállapításokat a Fővárosi Ítéltábla is elfogadta ítélezése alapjául alperes részére megítélendő összegként.

Az alperes fellebbezése tehát, mely a ... vezetékek kiváltásához kapcsolódóan a felperes további 34.429.000 forint megfizetésére kötelezésére irányult, eredményre vezetett.

- [71] 3. Alperes a projektiroda 2007. évi költségét azért kérte, mivel a felperes érdekkörében felmerült késedelem miatt az eredeti ütemtervhez képest további 6 hónapig kellett fenntartani ezt az irodát. Ennek költségeire szintén számlákat és mellékletet csatolt. A követelést a kiegészített Sz. J.-féle szakvéleményre is figyelemmel helytállónak kell tekinteni.
- [72] 4. A szállítási többletköltség kapcsán alperes arra hivatkozott, hogy az építési ütemterv szerinti közműkiváltás elmaradásával az építés egyes helyszínei nem voltak elérhetők az eredetileg tervezett rövidebb útvonalon, a gázközművek a közvetlen megközelítést akadályozták. A gázközművek megkerülése jelentős, mintegy 10 km-es útszakasz igénybevételével volt lehetséges. Alperesnek a 88.000 m³ mennyiségre számított többletköltségeként 59 Ft/m²/km számítás mellett keletkezett 51.920.000 forint szállítási többletköltsége.
Erre a követelésre nézve terjedelmes bizonyítás folyt. A Fővárosi Ítéltábla ezt az alperesi követelést helytállónak ítélte, figyelemmel a kiegészített Sz. J.-féle szakvéleményre.
- [73] 5. Alperes az inflációt kompenzáló összegként 44.160.000 forintot követelt, előadva, a KSH 2007. évre kiadott jelentésének adatát, az éves 8 %-os árnövekedési szintet vette alapul.
A viszontkereset kiterjesztés a 61. pontjától taglalja az inflációt kompenzáló összeget, előadva, a szerződés eredeti, 2007. június 30-ai véghatáridejét felperes késedelme miatt el kellett halasztani 6 hónappal, így az alperest veszteség érte abból kifolyólag, hogy az eredetileg 2007. június 30-ig beárazott tételek árai az infláció következtében magasabbak lettek, többletköltséget okozva ezzel alperesnek. Ezért alperes igényt tart az eredeti határidő után végzett teljesítése után kapott tényleges ellenérték, és ezen ellenértéknek az infláció mértékének megfelelően kiigazított összegének különbözetére, mely 44.160.000 forint összeg. Alperes ezt úgy számolta ki, hogy a KSH 2007. évre kiadott jelentésének 35. oldalán szereplő 8 %-os éves árnövekedési szintet vette alapul. A 6 hónapos határidő eltolódásból a téli időszak miatt 3 hónap nem volt alkalmas a munkavégzésre, így a ténylegesen munkavégzéssel érintett maradék 3 hónapra vonatkoztatva számolta ki az eltérést, 2.000.208.000 forint ellenértéket számlázott a felperesnek. Ezeket a felperes ki is fizette a 17-24. sorszámú részszámlák alapján, és ezt az összeget szorozta be 2 %-kal. Alperes által megajánlott tételek számos elemből tevődnek össze, mint például anyagköltség, alvállalkozók díja, szállítási költség stb. Az alperes, valamint az általa ajánlatadásra felkért alvállalkozó ezen költségelemek és munkarészek árait 2005-ben annak figyelembevételével alakították ki, hogy az adott munkanemre az építési ütemterv szerint mikor fog sor kerülni. Számos munka elvégzése fél évet csúszott, amikor azonban nyilvánvalóan már nem lehetett a munkát a 2005-ben kialakított árszintek szerint elvégezni és elvégeztetni. Alperes a tényleges költségek növekedésére vonatkozóan azonban semmilyen bizonyítékot, számítást nem csatolt. A pusztán matematikai számításra alapuló követelése

megalapozatlan. Alperes mint a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján bizonyításra köteles fél a bizonyítás sikertelensége jogkövetkezményét a Pp. 3. § (3) bekezdése alapján viselni tartozik.

- [74] 6. A bankgarancia és biztosítás hosszabbítás többletköltsége 12.874.721 forintban megállapítható. A bankgarancia és biztosítás hosszabbítás költségeivel kapcsolatosan a Fővárosi Ítéltábla helytállónak ítélte alperes álláspontját. A bankgaranciát, biztosítás díját nem csak a 2007. december 15-ig terjedő időszakban kellett meghosszabbítani az alperesnek az eredeti 2007. június 30-ai határidőhöz képest, hanem a padkastabilizációs munkálatok elvégzésére tekintettel 2008. május végéig. Mindez azonban nyilvánvalóan nem lehetett része az eredeti ajánlatnak, többletköltséget jelentett, melynek megtérítésére az alperes alappal tarthat igényt. Ebben a körben utal arra a Fővárosi Ítéltábla, hogy az eredeti, 2007. június 30-ai határidő 2007. december 15-ig történő meghosszabbítása, majd ezt követően a padkastabilizációs munkák szükségessége miatti teljesítési határidő módosulás sem róható fel az alperesnek.
- [75] Az alperes laborköltséggel kapcsolatos 6.000.000 forintos követelését 2007. november 16-i levelében jelentette be a felperesnek, ezt követően azonban csak a 2012. december 16-ai beadványában szerepelt a követelés. Az alperes az elévülés Ptk. 327. § (1) bekezdése szerinti megszakítását alátámasztó okiratot nem csatolt, ezért a Ptk. 324. § (1) bekezdése alkalmazásával az igény 2012. november 16-án elévült. Mivel az elévülésre a felperes már az elsőfokú eljárásban is hivatkozott, azt a Fővárosi Ítéltáblának figyelembe kellett vennie. Ezen költségre az alperes nem tarthat igényt, az elévült követelés a Ptk. 325. § (1) bekezdés alapján bírósági úton nem érvényesíthető.
- [76] Az alperes a per során növekvő összegű perköltség igényt jelentett be (8.) Alperes fellebbezésében a perköltségre vonatkozóan kifogásolta, hogy egyrészt az elsőfokú bíróság 136. sorszámú ítéletében megállapított 43.192.820 forint megítélt perköltség egyes tételei összeadásával a végösszeg 42.250.500 forint. A részösszegekhez hozzáadva az ügyvédi munkadíj 27 %-os áfatartalmát, az további 6.622.020 forint lenne. Kifogásolta azt is, hogy a jogerős részítélet szerint a másodfokú perköltséget a másodfokú bíróság 4.500.000 forintban határozta meg, amelyet a fellebbezéssel támadott 136. számú ítélet egyáltalán nem tartalmaz. Előadása szerint a jogerős részítélet szerinti 4.500.000 forintot az ítélet nem tartalmazza, másrészt másodfokú végzésre hivatkozik, és arra, hogy helyesen a részösszegek összeadásával 4.700.000 forint a másodfokú végzés (részítélet) szerint megállapított perköltség, amellyel egyébként súlyos probléma van, nem tükrözi a valós perköltséget. Az elsőfokú bíróság által megállapított 43.192.820 forint perköltség aránytalanságát illetően alperes rámutatott, a perköltség 1.500.000 forint viszontkereseti eljárási illetéket, a per tárgyalása során előlegezett 5.844.800 forint előlegezett szakértői díjat, 4.700.000 forint fellebbviteli bíróság által megállapított költséget, kereset elbírálására vonatkozó 2.100.000 forint szakértői díjelőleget, a viszontkereset tárgyalásán 1.219.200 forint, 165.100 forint és 2.360.500 forint szakértői díjelőleget tartalmazott, továbbá 24.526.000 forint elsőfokú eljárással kapcsolatos ügyvédi munkadíjat. A 16.Gf.40.390/2015/12. számú végzés csupán megállapította felperes fellebbezési perköltségét 2.500.000 forint fellebbezési illetékből és 1.500.000 forint jogtanácsosi munkadíjból álló összegben. Alperes fellebbezési perköltségét pedig 2.500.000 forint fellebbezési illetékből, 295.000 forint csatlakozó fellebbezési illetékből és 1.500.000 forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjból álló összegben. Ezt a 4.700.000 forint összeget a 136. sorszámú ítélet tartalmazza. Az elsőfokú megismételt eljárással bezárólag alperes 1.097.908,24 euró és 177.762.890 forint perköltséget jelölt meg. A fellebbezési tárgyalás során becsatolt számlákat, összesen 2424,51 euró összegben, és jelzett további 8347,5 euró munkadíjat.

A perköltséggel kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla rögzíti, alperes külön felhívásra csatolta a korábbi hatályon kívül helyező végzést eredményező eljárásban hiányzó megbízási szerződését. A 2008. december 11-i keltű megbízási szerződés nemcsak bíróságok vagy más hatóságok előtti képviselőre, hanem jogi tanácsadásra, harmadik személlyel szembeni viták peren kívüli rendezésére is vonatkozik. A díj kiszámítása az adott ügyre fordított munkaórák számán alapul. A díj alapjaként a szokásos óradíj helyett ösztönzőrendszer alkalmazására került sor. Az iroda a havonta fizetendő díjak összegét 175 euró óradíj alapján számítja fel, ez az elszámolási díj. Ha a bíróság elfogadja a **felperes** keresetét és a teljes összeg megfizetésére kötelezi alperest, a díj az elszámolási díjban rögzül. Ha a kereset elutasításra kerül, vagy egyezséget kötnek, az óradíj sikerdíjként 227,5 euró. Az ügyfél a korábbi díj és a sikerdíj különbözetét utólag megfizeti. Részbeni megfizetés esetén a teljesített óraszám és a sikerdíj, valamint az elszámolási díj közti százalékos különbség arányosítva irányadó. Alperes külön elszámolás alapján vállalta megtéríteni az irodának a kötelezettségeik teljesítése során felmerült rendkívüli költségeit (különösen telefonhívás, illeték, közzétételi díj, ügyviteli szolgáltatás díja, helyszíni intézkedés, útiköltség).

Alperes A/108. sorszám alatt csatolta **F. Z.** 2008. és 2014. közötti időszakra vonatkozó megbízási szerződéseire vonatkozó kimutatást, melyet alperessel kötött, rögzítve a díjazást. A más ügyvédi irodák szakkérdésben adott vélemény-nyilvánítását alperes maga is úgy értékelte, nem minősül olyan szakkérdésnek amelyre a Pp. szabályai alapján szakértő bíróság általi kirendelése volna indokolt. A jogi szakvéleményt úgy kell tekinteni, mint a fél perben tett nyilatkozatát. A fél nyilatkozata lehet jogi szakkérdésre irányuló, alperes álláspontját tükröző nyilatkozat, melynek elkészítéséhez magyar jogi végzettségre és ismeretekre van szükség. Más ügyvédi irodával való megbízást alperes azzal indokolta, az irodák számos esetben biztosították alperes per során teljesítendő kötelezettségeihez szükséges cselekmények határidőben történő teljesítését, akadályoztatás esetén biztosítottak jogi háttérrel, vagy szükséges nyilatkozatok előkészítését segítették. Bizonyos kérdések tekintetében rendelkeztek olyan mélyebb ismeretekkel, előkészített anyagokkal, amelyek gyorsan és az alperes által ismert minőségben felhasználhatók voltak a perben. Alperes utalt arra is, a perben becsatolta a dr. **V. I.** egyetemi tanár és irodája közreműködésével készült jogi szakvéleményt, de ennek elkészítésének költségeit nem érvényesíti a perköltségek között. Alperes indokoltan tartotta **K. Gy.** szakértő bevonását, utalva arra, a felperes tenderkiírása és a műszaki tartalmat meghatározó dokumentáció előírásai között súlyos ellentmondások voltak, melyek következtében alperestől nem volt várható a felperes elvárásának megfelelő teljesítés. Ezt a szakértő kimutatta, megállapításával a részítélet lényegileg javarészt összhangban volt. **B. E.** szakértői közreműködése is szükséges volt. **Sz. J.** szakértő is, kevés kivétellel, de elfogadta **B. E.** álláspontját.

Különböző német nyelvterületeken tapasztalatot szerzett Biczó professzor mérnök tanácsadóként hozzájárult alperes álláspontjának alátámasztásához, elméleti szempontból erősítve meg a **B. E.** által gyakorlati oldalról megközelített szakmai kérdéseket. **H.** professzor nemzetközi tekintélyű szakértője az Európai Unió jogának, a közbeszerzési jognak. Alperesi álláspont szerint állításait a részítélettel kapcsolatos döntésnél figyelembe vették.

Felperes szükséges szakmai kompetenciával nem rendelkező magánszakvéleményt csatolt a megismételt elsőfokú eljárásban. Ennek cáfolatára alperes megfelelő szakértői kompetenciával rendelkező személyt keresett és így cáfolta a felperes által csatolt vélemény.

A ... Mérnök Iroda költségeit alperes ugyancsak indokoltan tartotta, miként **F. Z.** költségeit is. Alperes rögzítette, **B. Zs.** bevonására is szükség volt, ő az építési naplót vizsgálta át, kigyűjtötte a szükséges információkat és táblázatot szerkesztett a beépített mennyiségekre és a szállítólevelekre, mérlegelési bizonylatokra vonatkozóan. **B. Zs.** egyébként közgazdász és műszaki menedzser, németül, angolul is ért, kommunikál, nagy számú, terjedelmű irat rendezésében, összefoglalásában vett részt. Jelentős fordítási költség megtakarítást is jelentett **B. Zs.**, aki ilyen jellegű munkát is végzett. Alperes utalt arra is, nem megalapozott felperes azon kifogása, hogy fordítási költségek

nem merülhettek fel, ezt az OFFI igénybevételével kapcsolatban is előadta. A felek közti szerződésre irányadó nyelv az angol volt, a felek közti hivatalos levelezések kétnyelvű levelekkel történtek. A kivitelezéssel kapcsolatos műszaki-technikai kapcsolattartás tekintetében a felek úgy állapodtak meg, hogy az magyarul is történhet. A szállítási útvonalak bemutatására vonatkozóan indokolt volt a videó, fényképfelvételek készítése, az ezzel kapcsolatos költségek felmerülése is. A 2018. május 31-i költség kimutatásban 1.075.887,79 euró és 129.705.230 forint költséget jelölt meg.

- [77] Alperes perköltséggel kapcsolatos fellebbezése csak részben alapos.
- [78] A Pp. 78. § (1) bekezdése értelmében a pernyertes fél költségeinek megfizetésére a pervesztes felet kell kötelezni. Ez alól annyiban van helye kivételnek, amennyiben a Pp. 80. § és 83. §-ok eltérően rendelkeznek.
- [79] A Pp. 79. § (1) bekezdése értelmében a bíróság a perköltség összegét a fél által előadott és a szükséghez képest igazolt adatok figyelembevételével állapítja meg. A fél javára az általa felszámítottnál több perköltséget megállapítani nem lehet. Ha a fél a költségeket nem számította fel vagy nem igazolta, a bíróság a perköltséget a per egyéb adatai alapján hivatalból határozza meg.
- [80] A bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja szerint az ügyvéd által képviselt fél ügyvédi költségként a fél és az ügyvéd között létrejött ügyvédi megbízási szerződésben kikötött munkadíj, valamint a b) pont szerint a fél által ügyvédje részére költségtérítésként megfizetett indokolt készkiadások együttes összegét számíthatja fel.
A (2) bekezdés szerint az (1) bekezdés alapján felszámított munkadíj összegét a bíróság indokolt esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. A bíróság döntését indokolni köteles.
- [81] A nagyértékű perekben megállapítható ügyvédi munkadíj tekintetében a Fővárosi Ítéltábla utal a korábbi bírói gyakorlatot részben tükröző BH1996. 321. szám alatt megjelölt jogesetre, mely a korábbi 12/1991. (IX.29.) IM rendelet figyelembevételével született - de elveit, érveit illetően mérvadó -, rámutatva arra „a magasabb perérték általában az ügy nagyobb jelentőségére utal, amely az igényérvényesítés során rendszerint az ügyvéd nagyobb felelősségével párosul, ezt pedig a részére megállapítandó munkadíjban is értékelni kell. A rendelet az ügyvédi munkadíjat a perérték százalékában állapítja meg, ami azonban természetesen nem jelentheti azt, hogy a bírói mérlegelés ne mehetne akár 1 % alá is. A kiindulási alapot jelentő pertárgyérték mellett a bírói gyakorlat korrekciós tényezőként a ténylegesen végzett ügyvédi munka mértékét is értékeli. Az ügyvédi munkadíj megállapításánál arra is figyelemmel kell lenni, hogy milyen volt a kifejtett ügyvédi tevékenység, idő- és munkaigényessége színvonala. Ennek figyelembevételére maga a rendelet is utal, amikor az ügy bonyolultságára tekintettel 50 %-kal megemelt munkadíj megállapítását teszi lehetővé. Nagy perértékű ügyekben az ügyvédi munkavégzés mértéke, figyelembevétele szükségképpen lefelé korrigálja a perérték alapján megállapítható munkadíjat, egyrészt mert a nagy perérték nem feltétlenül igényel egyben nagyobb mértékű munkavégzést is, másrészt bizonyos perérték felett az annak százalékában kifejezett munkadíj olyan nagy összeg is lehet, mely szükségképpen nem állhat arányban a kifejtendő munkavégzés mértékével. A lefelé történő korrekció azonban nem terjedhet odáig, hogy a mérlegelés során a pertárgyérték teljesen figyelmen kívül maradjon... Nagy perértékű ügyben az ügyvédi munkadíjat a ténylegesen végzett ügyvédi munka mértékére hivatkozással sem lehet a perérték ezrelékét sem elérő alacsony összegben meghatározni.”

- [82] A 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) és b) pontja az ügyvéd és az általa képviselt fél közti megbízási szerződésből, ténymegállapításból indul ki, és a (2) bekezdés szerinti mérséklés akkor következhet be, ha az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. Megállapodás hiányában a rendelet 3. §-a alkalmazandó, melynek (2) bekezdés c) pontja szerint 100 millió forintot meghaladó pertárgyérték esetén a 10 és 100 millió forint közötti összeg 3 %-a, és a 100 millió forint feletti összeg 1 %-a, de legalább 1.000.000 forint munkadíj állapítandó meg. A 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdésének 2017. december 31-ig hatályban volt, de jelen eljárásban még alkalmazandó rendelkezése értelmében az (1) bekezdés alapján megállapított munkadíj összege akkor mérsékelhető, ha az nem áll arányban a pertárgy értékével vagy a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel.
- [83] A magasabb perértékkel járó nagyobb felelősség természetesen értékelendő, azonban a magasabb pertárgyérték mellett is indokolt egyfajta önmérséklet, a perköltség igény nem válhat parttalanná. Önmagában az a körülmény, hogy a fél az őt képviselő ügyvéd és az ügyvéd által igénybe vett közreműködők által leszámolt minden összeget kifizet, nem jelenti azt, hogy ennek automatikusan meg kell jelennie az ellenfél terhére megállapítandó perköltségben, a bíróság mérlegelési jogköre itt is érvényesül. Nem csak a végzett ügyvédi tevékenységet, hanem a tevékenység jóhiszemű, célszerű és észszerű pervittel indokolható mértékét is értékelni kell. Szankciós jelleggel perköltséget felszámítani nem lehet. Az eljáró jogi képviselő adhat különböző megbízást különböző perbeli közreműködők részére, lényegileg a képviselőhöz kapcsolódó egyes részfeladatok (pl. ügyviteli, számviteli irat, másolási, adminisztratív dokumentációs stb.) elvégzésére, ez azonban nem jelenti azt, hogy ezek a költségek automatikusan érvényesíthetők. Ebben a körben is érvényesül a bíróság mérlegelési jogköre. A bíróság nem csak a felszámított ügyvédi munkadíjat, hanem a felszámított költségeket is felülvizsgálja. Nem lehet teret adni az olyan jellegű gyakorlatnak, mely tulajdonképpen az ügyvédi képviselettel, a pervittel járó feladatok nagyobb, sőt túlnyomó részét „kiszervezi”, különböző, esetenként nem is szorosan a perhez kapcsolódó tevékenységeket finanszíroz, majd a megbízási díjakat perköltségként kívánja teljeskörűen érvényesíteni. Perköltségként az IM rendelet 2. § (2) bekezdés a) pontja alapján az ún. sikerdíj sem érvényesíthető, az ugyanis nem minősül megbízási díjnak. Így foglalt állást a Fővárosi Ítéltábla a 2.Kf.27.325/2007/6. számú határozatában (ÍH2008. 18) is.
- [84] A Pp. 78. § (1) bekezdése tehát nem biztosít alanyi jogot a kiemelkedően nagy perértékű ügyekben a pernyertes fél számára a perrel felmerült kirívóan magas teljes költsége megtérülésére. Amennyiben ugyanis a bírósági gyakorlat ennek teret engedne, az végső soron akadályozhatná a feleket a jogaik bírói úton érvényesítésében, a jogorvoslati joguk gyakorlásában, és akár a pervesztes fél anyagi ellehetetlenüléséhez is vezethetne.
- [85] A Pp. 75. § (1) bekezdése értelmében perköltség - a törvényben meghatározott kivételeket nem tekintve - mindaz a költség, ami a felek célszerű és jóhiszemű pervitelével kapcsolatban akár a bíróság előtt, akár a bíróságon kívül merült fel (előzetes tudakozódás és levelezés költsége, eljárási illeték, tanú- és szakértői díj, ügygondnoki- és tolmács díj, helyszíni tárgyalás és szemle költsége stb.).
- [86] A Pp. 75. § (1) bekezdése azonban nem értelmezhető akként, hogy automatikusan kötelező lenne a bíróság számára, hogy a jogi képviselő, illetve a félnek a per során az általa igénybe vett közreműködő (szakértő, szaktanácsadó, adminisztratív dokumentációs munkát végző, ügyviteli, számviteli feladatot ellátó stb.) személy költségei a bíróság által is elismerést nyerjenek. Ez még akkor is igaz, ha a közreműködő által kiállított számla kifizetésre került, és azzal kapcsolatban

egyébként hitelességi, számviteli aggályok nem merülnek fel. A bíróság semmilyen költséget nem ítél meg felülvizsgálat nélkül. A számlaösszeg annyiban felülvizsgálat tárgya, amennyiben a tevékenység díjazása a per célszerű és jóhiszemű viteléhez hozzátartozó költségként merült fel. Lehet a számla számvitelileg helyes, ténylegesen ki is fizetett, de ha olyan tevékenységhez kapcsolódik, mely nem tartozik az indokolt, észszerű és célszerű pervitelhez, nem ilyen költség, akkor nem ítéltető meg.

- [87] Alperes az általa megbízott szakértők, felkért közreműködők, illetve tanúk költségeit kívánja perköltségként érvényesíteni az ügyvédi munkadíján felül, mely igénye azonban csak korlátozottan, korrekcióval fogadható el.
Osztotta a Fővárosi Ítéltőábla a felperes álláspontját abban a tekintetben, hogy az elsőfokú bíróság által kirendelt szakértők költségei megállapításra kerültek és azok automatikusan a perköltség részei, a költségek előlegezése és a pernyertesség-pervesztesség aránya függvényében kell azok viseléséről dönten. A peres felek által felkért magánszakértők költségei azonban nem részei a megítélendő perköltségnek.
- [88] A Pp. 177. § (2) bekezdése szerint a bíróság a szakértői névjegyzékben szereplő igazságügyi szakértőt, szakvélemény adására feljogosított gazdasági társaságot, szakértői intézményt vagy külön jogszabályban meghatározott állami szervet, intézményt, szervezetet rendelhet ki szakértőként, más szakértő csak ezek hiányában kivételesen alkalmazható.
- [89] A Pp. 183. § (4) bekezdése szerint a szakértőnek a perben felmerülő költségei viselésére a Pp. 187. § megfelelően irányadó.
- [90] A Pp. 187. § (2) bekezdése értelmében a bíróság a szakértő díját a szakértő által benyújtott díjjegyzék alapulvételével a szakvélemény beérkezését, illetőleg a szakértő meghallgatása esetében a meghallgatását követően, de legkésőbb 30 napon belül végzéssel megállapítja.
A bíróság által kirendelt szakértő részére megállapított díj pedig a perköltség része. A fentebb kifejtettek szerint a pernyertesség-pervesztesség arányában döndendő el annak viselése.
- [91] Az alperes által igénybe vett egyéb közreműködők konkrét költsége megállapítása a Pp. 75. §-ában írtak figyelembevételével, mérlegeléssel történhet.
- [92] A tanúk díjazását illetően irányadó a 14/2008. (VI.27.) IRM rendelet. A rendeletben foglaltakon túlmenően a tanúk költségei nem állapíthatók meg. Különösen nem érvényesítheti a peres fél a vele munkaszerződésben álló, vagy megbízási jogviszonyban álló személy munkabérét, megbízási díját. A bíróság által tárgyaláson meghallgatott tanúnak a meghallgatása befejezésekor nyilatkoznia kell, hogy a megjelenésével kapcsolatban milyen költségei merültek fel, és ezt a bíróságnak kell megállapítania, ezen túlmenően további költségek, díjazás megállapításának nincs helye.
- [93] A 14/2008. (VI.27.) IRM rendelet 2. és 3. §-a értelmében útiköltség, 4. §-a értelmében szállásköltség, az 5. §-a szerint ellátási költség és a 6. §-a szerint a munkából kiesett időre költségtérítés állapítható meg, ha annak feltételei egyébként fennállnak.

- [94] A fentiekben kifejtettekre figyelemmel tartalmazta a Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.390/2015/12. számú végzése, hogy az elsőfokú bíróságnak a hatályon kívül helyezés folytán elrendelt újabb eljárásban a felszámított költségeket felül kell vizsgálnia. Automatikusan sem a kikötött és megfizetett ügyvédi megbízási díj, sem a kifizetett készkiadások nem háríthatók át az ellenérdekű félre.
- A Fővárosi Ítéltábla részint iratpótlást írt elő, illetve az alperesi költségigénnyel kapcsolatban **K. Gy., B. E., B. E., M. H.** és különösen **F. Z.** közreműködésével felmerült költségek felülvizsgálatát. Utalt továbbá arra, hogy a „belső jogi költségként” feltüntetett, az „egyéb jogi költségként” feltüntetett, valamint „egyéb belső költségként” feltüntetett összegek mennyiben indokoltak, továbbá a fordítási költségek mennyiben számolhatók el.
- [95] Az elsőfokú bíróság 43.192.820 forint perköltség megfizetésére kötelezte a felperest az alperes javára, utalva arra, alperes módosított perköltségigényét 1.097.908,24 euróban és 177.762.890 forintban jelölte meg. Ebből megítélt 1.500.000 forintot viszontkereseti illeték címén, előlegezett szakértői díj címén 5.844.800 forintot, arányos ügyvédi költségként 24.526.000 forint + áfát, a Fővárosi Ítéltábla által megállapított költségként 4.700.000 forintot, lényegében a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § felhívása mellett azzal, hogy az ügyvédi munkadíj mértéke így nem feltűnően aránytalan, másrészt, bár bizonylatokkal igazolta alperes a bizonyítási eljárás során kiadott költségeit, de ezeknek a célszerű és jóhiszemű pervittel ellentétben nem állónak kellett lenniük.
- A fentebb kifejtettek tükrében a Fővárosi Ítéltábla is osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, az alperes előterjesztett költségigénye jelentősen eltúlzott, illetve részben jogalap nélküli. Ebben a körben a Fővárosi Ítéltábla rögzíti, **F. Z.** tanúkénti meghallgatása megtörtént és a meghallgatásával kapcsolatban költségigénye nem volt. Utal továbbá arra, az alperes által részint munkaszerződések, részint megbízási szerződések jogcímén **F. Z.**-nak kifizetett összegek nem terhelhetők a felperesre. Az alperes által alkalmazotként, vagy megbízási szerződéssel foglalkoztatott személyek munkabére, megbízási díja megfizetésére a felperes nem kötelezhető.
- [96] Az alperes által 9.G.43.465/2013/27/A/1. szám alatt csatolt perköltség kimutatása szerint az felperes annak érdekében, hogy az általa megtéríttetni kívánt perköltségek megítélésének semmilyen eljárásjogi akadálya ne legyen, a perköltségek felmerülésére vonatkozó valamennyi okiratról hivatalos fordítást készíttetett, melynek eredeti példányait becsatolta. A külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe által Magyarországon végzett munka díjazásával kapcsolatos jogvita nem indokolt fordítási költségeket.
- I. pont alatt alperes 900.000 forint viszontkereseti illetéket jelölt meg, a II. pontban megjelölte, hogy 400.000 forint + további 819.700 forint szakértői díjat helyezett letétbe a kirendelt igazságügyi szakértő díjaként (6. pont). A továbbiakban az általa megbízott és alperessel megbízási szerződést kötő szakértők, illetve az általuk igénybe vett közreműködők díját kívánja érvényesíteni, így **K. Gy.** költsége 1.250.000 forint, **B. E.** és **B. Zs.** közreműködők költsége összesen 15.784.007 forint, **B. E.** megbízási díja 9.148,13 euró, **M. H.** szakértői díja 7.000 euró, a megbízott ügyvédi irodák által készített állásfoglalások díja 23.611,85 euró. **F. Z.** közreműködésével felmerült összeget 29.856.376 forintban jelölte meg. Az összes fordítási költség 29.900.997 forint. Az alperes a peres képviselőtének ellátásával összefüggésben, a részítélettel kapcsolatban 384.952,80 euró, a viszontkeresettel kapcsolatban 144.837,93 euró, mindösszesen 154.547.928 forint összeget tüntetett fel.
- Alperes az ún. "belső jogi költségek" címén olyan nyilvántartások, kimutatások, részletinformációk összegyűjtésével kapcsolatos költségeket jelölt meg, mely tevékenységeket álláspontja szerint ő nem végezhetett el. Így dr. **H. V.** "koordinátor" szolgáltatásához kapcsolódó költséget jelölt meg, a "belső jogi költség" összege 182.625 euró volt. Dr. **H. V.** utazásainak költségét külön számolta el autóval, illetve repülővel, továbbá szállásköltséget is elszámolt, összesen 15.593,1 euró valamint

2.864.874 forint összegben, mindösszesen 7.248.211 forintban. Az összes általa érvényesíteni kívánt költség forintban kifejezve a 2015. január 14-i keltű kimutatás szerint 333.860.469 forint.

[97] A perköltséggel kapcsolatban a Fővárosi Ítéltábla még a következőkre mutat rá.

A Pp. 75. § (1) bekezdésében található „stb.” kifejezés arra utal, az ott szereplő felsorolás nem taxatív, azonban ez nem jelenti azt, hogy a peres fél által igénybe vett bármilyen közreműködő, akár másik ügyvédi iroda, akár munkaviszonyban álló vagy megbízási jogviszonyban álló közreműködő költsége ide lenne sorolandó. Alperes rendkívül kiterjesztően értelmezte a perköltség fogalmát. Az alperessel részben munkaviszonyban, részben megbízási jogviszonyban állók költségeit is el kívánja számolni és felperesre kívánja terhelni, mely álláspont a fentebb kifejtettek szerint nem fogadható el.

Nem osztotta a Fővárosi Ítéltábla alperesi álláspontot abban a tekintetben sem, hogy az alperes által felkért magánszakértői vélemények költsége, továbbá a perköltség igényre vonatkozó fordítások költsége, mint perköltség is érvényesíthető lenne. Ebben a vonatkozásban tehát az elsőfokú bíróság álláspontját megerősítve mellőzte az alperes által előterjesztett, részint aránytalan, részint a jóhiszemű pervittel össze nem egyeztethető költségek megtérítését.

Utal az alperesi érvelés kapcsán a Fővárosi Ítéltábla arra, nyilvánvalóan a felperesi jogi képviselő is igénybe vette a felperesi munkatársak segítségét a felperes megfelelő jogi képviselete ellátása során felmerült különböző iratok, bizonyítékok összegyűjtése, rendszerezése, beadványok elkészítése során. Magánszakértőket is megbízott, ezen költségek sem érvényesíthetők. Alperes azon beállítása sem helytálló ebben a körben, hogy az általa megjelölt különböző költség összegek ne kerültek volna vitatásra a felperes részéről.

A magánszakértői vélemény mint bizonyíték felhasználását illetően a Fővárosi Ítéltábla utal a Legfelsőbb Bíróság BH2012. 175. szám alatt megjelent eseti döntésére. A magánszakértői vélemény lényegében a fél álláspontjaként értelmezendő, azonban alkalmas lehet arra, mint bizonyítási eszköz, hogy a kirendelt igazságügyi szakértő véleményét aggályossá tegye, és ezáltal, amennyiben ez megtörténik, és a kirendelt igazságügyi szakértő és a magánszakértő véleménye között ellentmondás van, azokat a szakvélemények ütköztetésével fel kell oldani. Az elsőfokú bíróság az erre vonatkozó perbeli cselekményt a Fővárosi Ítéltábla hatályon kívül helyező végzését követő új eljárásban teljesítette, a per főtárgyát illetően a bizonyítást lefolytatta, a kirendelt szakértők költségeit megállapította és annak viselése tárgyában határozott. Alperes által felkért magánszakértők további költségeinek megállapítása nem indokolt.

[98] A Fővárosi Ítéltábla az alperes perköltséghez kapcsolódó előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelme körében rámutat, hogy nincs olyan tagállami szabályozás és bírói gyakorlat sem, amely lehetővé tenné, előírná, hogy a nemzeti bíróság a pertárgy értékének bizonyos százalékában, arányosítással határozza meg az eljárásban felmerült költségek megtérítésének mértékét, anélkül, hogy az ügy körülményeit, az egyes költségek felmerülésének indokát, szükségességét részletesen megvizsgálná.

A 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. §-a kifejezetten lehetővé teszi, hogy a fél a jogi képviselővel kötött megbízási szerződés alapján érvényesítse pernyertessége esetén a felmerülő költségeit, mely rendelkezés semmilyen korlátozást nem tesz a megbízási tartalmát illetően.

A Fővárosi Ítéltábla az alperes megbízási szerződésre alapított perköltség igénye megalapozottságának vizsgálata során nem a pertárgyértéket, az IM rendelet 3. § (2) bekezdésben meghatározott mértéket vette alapul, hanem az alperes javára megítélhető perköltség összegét a fent kifejtett elvek mentén vizsgálta.

Minderre figyelemmel szükségtelen az alperes által megjelölt uniós jog Európai Bíróság általi értelmezése; a Fővárosi Ítéltábla ezért a perköltséggel összefüggő előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránti kérelmet is elutasította a Pp. 155/A. § (2) bekezdése alapján.

Megjegyzi a Fővárosi Ítéltábla, az alperes alaptalanul hivatkozott arra is, hogy a Fővárosi Ítéltábla az utolsó fórumként köteles lenne az eljárás kezdeményezésére. (C-210/06. Cartesio ügy)

- [99] Összességében tehát a Fővárosi Ítéltábla a padkastabilizációval kapcsolatos pótmunkaként, illetve ehhez kapcsolódó költségként 83.406.000 forint + áfa, a ... CH vezetékek kiváltásával kapcsolatosan 43.450.000 forint + áfa, a projektroda 2007. évi működésével kapcsolatos többletköltségként 58.994.382 forint + áfa, többletszállítási költségként 51.920.000 forint + áfa, bankgarancia és biztosítás meghosszabbítása többletköltségeként 12.874.721 forint + áfa összegben tartotta a viszontkeresetet megalapozottnak, ennek folytán az alperest 250.645.103 forint + áfa összeg illeti meg az elsőfokú bíróság által megállapított 276.405.669 forint + áfa összegű pénztartozással (marasztalás tőke összege) szemben.
- Megalapozatlan volt a viszontkereset a ... vezetékek kiváltásával kapcsolatos 10.029.566 forint + áfa, továbbá az infláció kompenzáció jogcímén megjelölt 44.160.000 forint + áfa, + áfa összegű, valamint a laborköltség címén érvényesített, de elévült 6.000.000 forint követelések tekintetében. A felperes fellebbezése tehát ez utóbbi három viszontkereseti tétel vonatkozásában vezetett eredményre.
- A fellebbezések eredményességét összevetve az állapítható meg, hogy a tőkeösszeg vonatkozásában a felperes fellebbezése 60.189.566 forint + áfa összeg erejéig, míg az alperes fellebbezése 34.429.000 forint + áfa összeg tekintetében eredményes. A két összeg 25.760.566 forint különbözetével ezért a marasztalás tőkeösszege leszállításának van helye.
- [100] Az áfával kapcsolatos felperesi fellebbezés megalapozatlan. Az áfa összegét a per főtárgya tekintetében megítélt viszontkereseti követelések kapcsán külön-külön nem kell megállapítani, tekintettel arra, hogy a szerződésből eredő díj és költség követelésként valamennyi viszontkereseti tétel áfát tartalmaz. Az ellenérdekű fél egy adott összeg + áfa összegű követelés megfizetésére kötelezés iránti kérelem megfelel a bíróság döntésére irányuló határozott kereseti kérelemmel szemben a Pp. 121. § (1) bekezdés e) pontjában támasztott követelménynek.
- [101] Osztotta a Fővárosi Ítéltábla a felperes késedelmi kamat mértékére vonatkozó okfejtését.
- [102] A Ptk. 301/A. §-ában foglalt, a gazdálkodó szervezetek közötti szerződések esetén alkalmazandó késedelmi kamat mértékét a 2013. évi XXXIV. törvény 14. §-a 2013. július 1-jétől valóban módosította, az elsőfokú bíróság azonban a késedelmi kamat mértékét 2013. július 1-jétől tévesen állapította meg ezen rendelkezés szerinti mértékben; figyelemmel a felek szerződéskötésének, a követelések esedékessé válásának időpontjára, a visszaható hatály tilalmára. Ebből következően a felperest 2008. május 16-tól a kifizetés napjáig a leszállított tőkeösszeg után a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt összegű kamatának megfizetése terheli.
- [103] A 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelettel kapcsolatos hivatkozásokat a Fővárosi Ítéltábla nem fogadta el, tekintettel arra, hogy a szerződéskötés időpontjához, illetve a perbeli kivitelezés befejezéséhez (2008. május) képest a később keletkezett jogszabály tartalma figyelembe nem vehető. Ugyanakkor tartalmilag az építési naplók, felmérési naplók tartalmára, adataira vonatkozó hivatkozások elfogadhatók voltak, ezeket a Sz. J.-féle szakvélemények és szakértői válaszok megfelelően tartalmazták.
- Ezzel kapcsolatban utal a Fővárosi Ítéltábla az 51/2000.(VIII.9.) FVM-GM-KÖVIM rendeletre, valamint a 14/1970. (VI.6.) ÉVM rendeletre, azzal, hogy mivel a kirendelt ..&.. Szakértői Kft. (Sz. J.) tartalmilag az építési és felmérési naplókat értékelte, kiegészített, részben módosított szakértői

véleménye az ítélezés alapjául elfogadható volt, a Fővárosi Ítéltábla a további bizonyítást mellőzte.

- [104] A perköltséggel kapcsolatosan az alperes a felperesi kötbérkövetelés jogerős elutasítása folytán 1.932.644.607 forint, továbbá a jelen ítélettel megítélt 250.645.103 forint + áfa összeg tekintetében lett pernyertes.
Alperes a viszontkeresettel követelt 310.834.669 forint + áfa és a 250.645.103 forint + áfa összeg különbözeteként 60.189.566 forint + áfa erejéig lett pervesztes.
- [105] A Fővárosi Ítéltábla a korábban kifejtettek szerint az alperes által előterjesztett perköltség igényt irreálisnak, eltúlzottnak ítélte, a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdése alkalmazásával az elsőfokú bíróság által megállapított összeg felemelését tartotta indokoltnak, az ügy bonyolultságát, a képviseleti munka szakmai nehézségét, az alperes jogi képviselője által kifejtett gondos, színvonalas ügyvédi tevékenységet figyelembe véve, ugyanakkor jelentősen mérsékelve alperesi perköltség igényt.
Az elsőfokú eljárással kapcsolatban felmerült ügyvédi munkadíj a pernyertesség-pervesztesség fentebb vázolt arányszámait figyelembe véve kerekítéssel 45.400.000 forint + 12.258.000 forint áfa, mindösszesen 57.658.000 forint. Ehhez hozzáadandó a 900.000 forint viszontkereseti illeték, az 5.840.800 forint összegű előlegezett szakértői díj, továbbá a korábbi másodfokú eljárással kapcsolatban felmerült 4.700.000 forint költség, összesen ez 69.098.800 forint.
- [106] A kifejtettekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta és a marasztalás tőkeösszegét 250.645.103 forint + áfa összegre leszállította, azzal, hogy a felperes a kifizetés napjáig köteles a 2013. június 30-ig meghatározott mértékű kamat megfizetésére.
Az ítélet perköltségre vonatkozó rendelkezését szintén a Pp. 253. § (2) bekezdés alapján megváltoztatta és az elsőfokú perköltség összegét 69.098.800 forintra felemelte, míg egyebekben - a késedelmi kamat kezdő időpontja, a viszontkeresetet elutasító, a felek költségeinek 69.098.800 forintot meghaladó részében a felek maguk általi viselésére vonatkozó rendelkezés - ugyancsak a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján az ítéletet helybenhagyta.
- [107] A Fővárosi Ítéltábla a Pp. 239. §-a szerint alkalmazandó Pp. 81. §-a alapján a pernyertesség-pervesztesség arányát, az ügyvédi munkadíj megállapításának fent kifejtett elveit, a felperes jogtanácsosi munkadíjának megállapítása során az IM rendelet 3. § (2) bekezdés b) pontját, (5)-(6) bekezdését, az alperes ügyvédi munkadíjának megállapításakor az IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontját és (2) bekezdését; 4/A. §-át figyelembe véve kötelezte a pervesztes felperest az alperesnek a rendelkező részben foglalt áfát is tartalmazó ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltség megfizetésére.
- [108] A felperes megalapozatlanul indítványozta a fellebbezési illeték visszatérítéséről rendelkezést teljes személyes illetékmentességre hivatkozva.
Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 5. § (1) bekezdése alapján az államot illeti meg a teljes személyes illetékmentesség.
Jelen perben a felperes saját jogán és nem az állam képviseletében járt el, ezért önálló gazdasági társaságként személyes illetékmentességben nem részesülhet. (Így foglalt állást a Kúria is Kfv.III.37.196/2020/7. számú határozatában.)
- [109] A felek a korábbi másodfokú eljárásban a Fővárosi Törvényszék 9.G.43.425/2013/33. számú ítéletével szembeni fellebbezésükre megfizettek 2.500.000 forint - 2.500.000 forint fellebbezési

illetéket. Amint erre a Fővárosi Ítéltábla fentebb utalt, a 33. számú ítélet hatályon kívül helyezésére az indokolásban megjelölt Pp. 252. § (3) bekezdésétől eltérően valójában a fellebbezések és az ellenkérelmek korlátaira tekintettel került sor, ezért a felek az Itv. 51. § (1) bekezdése alapján mentesülnek az illeték ismételt megfizetése alól.

A Fővárosi Ítéltábla erre tekintettel az Itv. 80. § (1) bekezdés i) pontja alapján megállapította, hogy a felek az ismételten megfizetett illeték visszatérítését kérhetik az adóhatóságtól.

A Fővárosi Ítéltábla a határozata egy kiadmányát az elsőfokú bíróság útján megküldeni rendeli a felperes és az alperes székhelye szerint illetékes állami adóhatósághoz.

Budapest, 2020. november 25.

. Rutkai Éva s.k.
a tanács elnöke

. Molnár József s.k.
előadó bíró

dr. Kolozs Balázs s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: